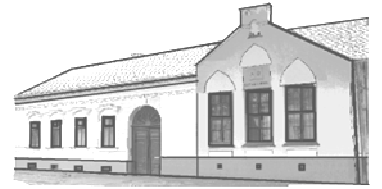

Hálával és kegyelettel:
Unitárius Egyházunk fennállása 440. Évfordulója alkalmából.

Az egyházközség temploma és
lelkészi lakása

DEBRECENI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

H – 4025 Debrecen, Hatvan u. 24

Fax: (36) 52-53-53-78; Tel: 52-53-53-79

Mobil: 70/301-05-66

Email: papgyulaszlo@gmail.com
<http://uninaplo.unitarius-halo.net/debrecen/>
<http://uninaplo.unitarius-halo.net/debrecen/>

DEBRECENI
UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

440 ÉV

„/.../ most már a történetekre és az elhangzottakra visszatekintve,
egy rendkívül jó hangulatú és tanulságos együttlétnek lehettünk
tanúi.”

Pálffy László főgondnok h.

Debrecen, 2008. október 25.-én.

A Debreceni Unitárius Egyházközség presbitériuma összeállította a 2008. évre szóló tevékenységi tervet, s már akkor napvilágot látott az az elképzelés, hogy október hónap folyamán szervezzünk egy egyházközségi szintű konferenciát, melyben mi is méltó emléket állítunk egyházunk fennállása 440. évfordulójának.

2008. augusztus 2. szombatján megrendezett Unitárius Világtalálkozó fordulatot hozott az előbb említett rendezvényben, hiszen Főt. Rázmány Csaba püspök úrral, valamint Elekes Botond főgondnok úrral történt egyeztetést követően megszületett a végleges meglátás, miszerint nevezett emlékezésünket terjesszük ki a Magyarországon működő többi unitárius egyházközségre is, bízva abban, hogy mindenki saját ünnepléseként tekint majd az alkalomra.

Nt. Balázs László főjegyző

Komoly anyagi támogatásnak köszönhetően (200000 Ft) sikerült megvalósítanunk elképzelésünket, s amint jeleztük az első oldalon is, a rendezvényen részt vett Pálffy László főgondnok h. szavai szerint sikeres rendezvénynek voltunk tanúi, akik ezen részt vettünk.

A fenti eseménynek kívánunk örök emléket állítani jelen kiadványunkkal, melyben közöljük a rendezvény majdnem teljes anyagát. Ami mégis kimaradt, azt pótolni igyekszik az adathordozó, melyet ugyancsak ünnepi kiadványként kezeltünk, s arra törekszünk, hogy ezzel is megfeleljünk jelen korunk kihívásának.

Kezdetleges technikai eszközeink miatt nem sikerült az elvárásoknak teljes mértékben megfelelnünk, de a szó, a kép, s nem utolsó sorban az igyekezetünk legyen az elsődleges szempont, amikor ítéletet mondanak kézbe vett munkáinkról.

Végül, de nem utolsó sorban gyülekezetünk Vezetősége tisztelettel és szeretettel mond köszönetet az **UNITÁRIUS ALAPÍTVÁNY**nak, melynek jóvoltából megszülethetett az ünnepi anyag nyomtatott és elektronikus formája.

Debrecen, 2008. Karácsonyán.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel:

Az egyházközség VEZETŐSÉGE

1). *Hatalmas Isten – 77. Sz ének*

A 440. Évforduló kezdetén elénekelték a megjelentek régi énekünket. „Hatalmas Isten, győzhetetlen várunk, Rabok reménye, jóság és erő...”

2. *Ima: Balázs László főjegyző*

Szent örömrzésre gyűlt e ház és e ház népe, meert ünnepelni, emlékezni jöttünk szent színed elé örök hatalmú Isten végtelen jóság. Olyan jó nekünk itt lennünk Nálad. Érezni a te atyai szeretetednek ránk áradó melegségét Olyan jó itt lenni nálad, mert itt megtisztul az emlékező lélek, és hála és köszönet tölti el egész valónkat. Olyan jó itt lenni Nálad, a te közelségben mert itt leoldjuk lábunkról a hétköznapioknak saruját, dalt pengetnek szent áhítatról lelkünkben titkos citerák. Lerázzuk az útnak porát, ami ránk rakódott az elmúlt időszakban, megtisztítjuk lelkünket, értelmünket, egész emberi valónkat, hogy az emlékezésünk úgy legyen makulátlan, mint a hófehér és gyümölcsöző. Lelkünk átszáll a Királyhágón, oda, azokra a helyekre, ahonnan elindultunk egykoron, 440 esztendővel ezelőtt, ahol hitvalló elődenink szívébe lelkébe reménységet adtál, szent biztatást, tekintet nélkül végig menni az úton, hogy megtisztuljon a Te világod, szeretett tanítómesterünknek evangéliuma, hogy mindannyian Dávidokként, erős, bátor harcosokként minden körülmények között ajkunkra vehessük a te imádandó, felséges, szent nevedet.

Köszönjök neked Atyánk, hála legyen neked Atyánk, Istenünk, hogy nem hagytad népedet soha kétségben, bármilyen nehéz idők is jártak felettünk, suhogott az börtönajtók, gyúltak a máglyák, de mi mégis, mindennek az előttünk járók lelki lépteit te vezetted, te irányítottad és szent a cél, amiért küzdeni kell, harcolni, áldozni kell, ha kell oda kell adni.

Atyánk, Istenünk, szenteld meg a mi életünket, ezt az fohászkodunk Hozzád, mert keservünkben nem tudjuk, hofgy felvilágosítasz minket, hogy sokszor lelkünk nincs, azt adj lelkessedést. Vívjuk továbbra is huitünknek harcát, hogy látva lássanak, hogy értevé értsenek, hogy mi is annak a szent amellyel embertársainkat, mindenkit, szerzte-széles e hazában, határokon kívül, próbálunk elvezetni azon az úton, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, /.../

ellenességnek palástja, nyíltak a ellenére megmaradtunk, mert tudták, hogy szent az ügy, még a legrdágábbat, az életet is

emlékező napot, sokszor mit kérjünk és te nekünk, lelket, lángoló megmutassuk magunkat, hogy úgyne /.../, örökösei vagyunk,

Miatyánk

Áldás

3). *Rázmány csaba püspök köszöntője*

Mindenek előtt engedjék meg nekem, hogy röviden hálát adjak az én gondviselő Istenemnek, hogy a

Főt. Rázmány Csaba unitárius püspök

mai napon itt lehetek veletek és köztetek, hogy ebben a hajlékban amelyet óriási egyházi áldozattal újtott fel a Magyarországi Unitárius Egyház, elmondhassam lelkenek és szívemnek vágyát, hogy ilyen alkalmakkor mindig csak az fogalmazódik meg bennem, a 32. Sz. énekünknek egyik verssora, amely azt mondja, hogy: „Szeretlek édes Istenem”. Ha egy unitárius, vagy bármilyen más vallású ember ezt a mondatot lélekkel tudja elmondani, akkor meg vagyok győződve, hogy az az ember magában hordozza Istent, magában hordozza az embert, a testvért, a szülőt és a jó barátot. S az ilyen ember megérdemli, hogy a gondviselő Isten szeretete és áldása legyen mindig őrajta.

egy rövid idő után a Jó Isten hozzásegítette ezt a gyülekezetet hogy egy új lelkeszt tiszteljen Pap László tiszteletes úrban. Már is bizonyosságot tettek arról, hogy élni szeretnénk, és meg szeretnénk mutatni magunkat vagyunk és kevesen is vagyunk, hogy igenis bennünk, a Isten mélységes hite. És ime ez az első alkalom, kívánunk, hogy együtt ünnepeljünk, hogy tegyünk is valamit, a mi lelkünkéből, a mi szívünkéből, de Én szeretettel üdvözlök mindenkit, én szeretettel legyen mindannyiunk hasznára, és vigyük el magunkkal iránti szeretetet, hogy mindig ilyen egymás iránti kezdet, s e kézfogásban ne csak kezünk melege legyen szívünknek dobbanása is.

A jó Isten áldása legyen a mai napon és a mai kívánom.

Köszönetemet fejezem ki a gyülekezet vezetésének, hogy

Főt. Rázmány Csaba

igenis mi élni akarunk, mi még akkor is, ha kicsik is mi szívünkben él az egy melyhez nagyon sok jót hozzá ahhoz a 440 évhez mi legfőképpen a mi hitünkéből. kívánom, hogy ez a mai nap az egymás., vagyis a testvér ragaszkodással fogjunk benne, hanem legyen benne

értekezleten. Szívemből

4). *Pap Gy László köszönti a megjelenteket.*

Szeretettel köszöntöm a megjelenteket, s egyben megnyitom egyházunk fennállása 440. évfordulója alkalmából szervezett rendezvényünket. Sok kérdés kering bennünk, amikor évi ünneplésünkre figyelünk. Ezek megválaszolása megtörténik, ha esztendő múltával megállapítható, hogy méltó emléket állítottunk, emlékekben magunk is gyarapodtunk, s nem utolsó sorban megmutattuk ismételten a világnak, hogy unitáriusokként jelen vagyunk a vallási és társadalmi élet porondján.

Kérdés fogalmazódhat meg mai ünneplésünkkel kapcsolatosan is, hiszen a közzétett programban konferenciáról is olvashattak. Így igaz, hiszen szabadelvűségünknek megfelelően arra is gondoltunk, hogy ne csak az előadókat hallhassuk, hanem kérdésekkel, megjegyzésekkel teljesebbé tessék az alkalmat. Amint láthatják a kihelyezett programban, bő lehetőség nyílik a hozzászólásokra, de a templomon kívüli megbeszélésekre is. Kérem tisztelettel, hogy legyenek figyelemmel a soron következő előadásokra, s azok valamelyikéhez mérjék, szabják hozzászólásukat. Elméletileg megengedhetnénk, hogy mindenki szabadon éljen a hozzászólás jogával és annak terjedelmével, de tekintettel az időbeosztásra, elmaradhatatlanul szükség van a korlátozásra, s így a szervezés rendjén azt a meglátást részesítjük előnyben, hogy három (3) percben határozzuk meg a felszólalást, ez egyszeri lehet egy előadáshoz, illetve témához és ugyanakkor, ragaszkodunk ahhoz, hogy ne történjen hozzászólás mások hozzászólásához.

Pap Gy. László lelkész

Különös tekintettel szeretnénk lenni a felszólalások tekintetében arra az elmaradhatatlan követelményre, mely tiszteletben tartja ugyan a szolás szabadságát, de figyelemmel van a másik ember

felfogására is. Kerüljük a közvetlen, vagy közvetett sértegetéseket, személyeskedéseket, hiszen ezzel csak az ünnep hangulatának ártanánk.

Tisztelettel felhívjuk szíves figyelmüket, hogy szükség, vagy kívánság esetén szívesen élünk a programváltoztatás jogával, s amennyiben erre keretet biztosít az idő, akkor több és hosszabb szüneteket is tarthatunk, hogy alkalom, lehetőség kerüljön egymás közelebbi megismerésére is.

Tisztelettel és szeretettel köszöntjük Főt. Rázmány Csaba püspök urat és kedves Főt. Asszonyt.

/1/. Kolozsvári és kövendi vendégeinket:

Nagytiszteletű Dr. Rezi Elek főjegyző urat és kedves feleségét

Nagytiszteletű Székely Miklós esperes – lelkész urat és kedves feleségét

/2/. Nagyváradi testvéreinket:

Tisztelendő Buzogány Csoma István és igen tisztelt nagyváradi testvéreinket

Bíró Imre, bihari gondnok urat és kedves feleségét

/3/. Olthévízi testvéreinket:

Tisztelendő Török István lelkészt és családját, valamint Bálint Ágoston gondnok urat.

/4/. Köszöntjük a Beregi testvéreket Felhős Szabolcs vezetésével, akik a nagyváradi gyülekezetnek is fogadott testvéreik.

/5/. Köszöntjük Egyházunk részéről megjelent Nagytiszteletű Balázsi László főjegyző urat és kedves feleségét, valamint gyülekezetük megjelent tagjait

Tisztelendő: Szász Adrienne, Nyitrai Levente, Léta Sándor, lelkészeket.

Köszöntjük a Magyarországi Unitárius Egyház egyházközsegeiből megjelent világi vezetőket és tagokat.

Köszöntjük a Debreceni Unitárius Egyházközség megjelent tagjait, de azokat is, akik a mai nap folyamán betoppannak rendezvényünkre.

Isten hozta mindnyájukat és érezzék jól magukat nálunk!

Felhívom szíves figyelmüket, hogy az ebédszünetet megelőzően a **beregi küldöttség** kérésére

koszorú elhelyezésére kerül sor. Figyelmükbe ajánlom a száraz kapualjban levő két faragott emléktáblát, melyen éppen a beregi testvérek állítottak emléket a váradi és debreceni disputának, valamint Arany Tamásnak, aki protestáns prédikátor volt. Az 1560-as években tűnt fel a Tiszántúlon, ekkor talán köröspetérdi prédikátor volt. Antitrinitárius és racionalista hitelveket hirdetett. 1561. nov.-dec.-ben Debrecenben több napos nyilvános vitát folytatott Melius Juhász Péterrel; akkor tanainak nagy részét írott hitvallásban vissza kellett vonnia. Nem egy adat viszont arra mutat, hogy Debrecenből biztonságosabb helyre kerülve, még éveken át hirdette tanait.

Mindenkinek hasznos időtöltést és jó ünneplést kívánok. Ezek után felkérem Nt. Dr. Rezi Elek professzor urat, az Erdélyi Unitárius Egyház püspök helyettesét, hogy tartsa meg előadását.

5). **Dr. Rezi Elek Főjegyző előadása.**

„Főtisztelendő Püspök Úr, Főjegyző Úr, Tisztelendő lelkész urak és kedves feleségeik, hölgyeim és uraim, kedves vendégek, kedves meghívottak, tisztelt érdeklődők!

Öröm számomra, hogy a mai ünnepi alkalommal itt lehetek – hadd mondjam így – a gyülekezet közösségében, és megtisztelő számomra, hogy az egyházközség lelkésze felkért egy emlékező előadás megtartására. Mielőtt azonban az előadásomat megtartánám, engedtessek meg nekem, hogy az Erdélyi Unitárius Egyház Főhatóságának köszöntését és üdvözlését tolmácsoljam.

A debreceni megemlékezés egy pár héttel előzi meg a tervezett kolozsvári megemlékezést a tordai országgyűlés határozatának kihirdetésével kapcsolatosan, még pedig a 440. Évfordulót ünnepeljük. Én úgy érzem, hogy akár a debreceni, akár a kolozsvári – ha a megemlékezésekre gondolok – a fő cél és szempont, hogy rabul ejtsen a múlt, kézen fogjogn a jelen és kitarulkozzék előttünk a jövő. E hármassal összefüggésben szeretnénk emlékezni itt és a jövőben. És ennek van egy sajátos töltete és üzenete, hogy együvé tartozunk. És úgy vagyunk egyek, hogy nem lehetünk másak. Azért nem vagyunk másak, mert egyek vagyunk. Ezekkel a gondolatokkal szeretettel és tisztelettel

köszöntök mindenkit és szeretném megtartani az előadásomat, melynek címe: „MI AZ UNITÁRIZMUS SAJÁTOS HOZZÁJÁRULÁSA AZ ERDÉLYI, A MAGYAR ÉS AZ EURÓPAI KULTÚRÁHOZ?”

A kérdés felvetése és megválaszolása egészen természetesnek tűnik Erdélyben, kissé magyarázatra szorul a mai Magyarországon és egészen érthetetlennek tűnik Európában. Ez a sajátos szemlélet abból a felismerésből származik, hogy az egyetlen magyar alapítású történelmi keresztény egyházat ahogy távolodunk annak „epicentrumától” (Kolozsvár) egyre kevésbé ismerik, s ezért annak sajátos hozzájárulását az európai kultúrához, vagy nem ismerik vagy alábecsülik vagy tudatosan mellőzik.

Dr. Rezi Elek EUE főjegyzője

Az unitarizmus az erdélyi, magyar és az európai kultúrát két egymással szorosan összefüggő tartalommal gazdagította: vallásszabadság és tolerancia.

Egyetemes vonatkozásban a vallásszabadság és a tolerancia kérdésköreinek könyvtárnyi irodalma van, íróik azonban ritka kivételektől eltekintve, az erdélyi fejlődést nem ismerik, s így nem tudják, hogy a fejedelemségben Európa nyugati részét messze megelőzve, elsőnek mondták ki 1568 januárjában a Tordai országgyűlésen négy vallás szabadságát és egyenjogúságát.

Mielőtt az erdélyi vallásszabadság jelentőségének szorosabb tárgyalására térnénk és meghatároznánk az unitarizmus szerepét a törvény megalkotásában, emlékeztessünk a felekezetek európai együttélésének legfontosabb állomásaira és módszereire.

Benda Kálmán irodalomtörténész állapította meg: „A középkori Európa nem ismerte a vallási türelmet. A római katolikus egyház a tanaitól való minden eltérést eretnekségnek bélyegzett, s mint Isten elleni bűnt, máglyahalállal sújtott. Nem hozott megértést vagy türelmet az övétől eltérő vallási felfogások iránt a reformáció sem. Kálvin János kinyomtatott írásban fordult szembe egykori fegyvertársával, Sébastien Castellióval, amikor az a türelem, más tanítások megtűrése mellett emelt szót, és tudjuk, hogy a Szentháromságot tagadó Servet Mihály megégetésével is egyetértett. Theodor Bče (akit a magyarok Béza Tivadarként emlegettek), vagy később az anglikán prédikátor Thomas Edwards egyaránt úgy vélte, hogy a „libertas conscientiae”, a lelkiismereti szabadság, más hiten lévők megtűrése a gondolata a sátán találmánya, hogy az emberekben kételyt ébresszen és meggyöngítse a hitet. ... Egyes humanista gondolkodókat kivéve, a más vallásúak iránti türelem, a lelkiismereti szabadság elismerése a reformáció korában csak az erősen kisebbségben lévő vallási irányzatoknál jelentkezett.” (Benda, 1994, 1).

Tény, hogy az 1568-as vallásszabadság kihirdetését és törvénybe foglalását megelőző időszakot a vallásháborúk, hitviták, üldözések, vallásegyenlőségi küzdelmek jellemezték. 1568 előtt Nyugat-, Közép- és Kelet Európa egyes országaiban a katolikusok, és a protestánsok között, a vallási együttélés és türelem védelmére ún. „vallásbékét” kötöttek, például 1531-ben a svájci katolikus és reformált kantonok békekötése értelmében csak a két fél gyakorolhatta vallását. Az 1555. évi augsburgi béke szerint mindenki szabadon gyakorolhatja a katolikus, vagy az evangélikus vallást, más vallást azonban nem engedélyeztek. A vallásbéke azonban politikai kényszerűségből jött létre, mert azzal, hogy elismerte az evangélikus (lutheránus) vallást, először mondtotta ki, hogy a nyugati kereszténységben belül nem csak egy vallás létezik. A két felekezet együttélését azonban az akkori politikusok sem tartották megvalósíthatónak. A béke szerint minden ország, tartomány, birodalmi szabad város választhatott, hogy a két vallás közül melyiket akarja követni, de választásuk megszabta a joghatóságuk alatt élők vallási hovatartozását is. Vagyis a béke rendelkezése szerint a másik egyház hívei szabadon távozhattak vagyonukkal együtt. Egy kormányzati egységen belül tehát csak egy vallás, egy egyház létezhetett (egy ország vagy térség – egy vallás).

Majdnem száz év múlva, 1648-ban a vesztfáliai békében emelték be az elismert felekezetek közé a református (kálvinista) egyházat. Mivel pedig közben nyilvánvalóvá lett, hogy az „egy ország — egy vallás” elve a gyakorlatban a legtöbb helyen nem volt megvalósítható, tágították a lehetőséget. Eszerint egy ország területén belül élhetnek mind a három felekezethez tartozók, de a tartományuraknak, a földesuraknak jogában áll a maguk vallására kényszeríteni jobbágyaikat. Ez a „cuius regio, eius religio” elve: akié a birtok, az szabja meg a vallást. Egy városban, tartományban vagy

birtoktesten belül tehát a vesztfáliai béke továbbra is egyetlen vallás uralmát tartotta megvalósíthatónak.

Ha merev szabályok — főként a városokban — nem is érvényesültek mindenütt, azaz több felekezet élt együtt több-kevesebb békességben, uralkodó egyház mindenütt csak az egyik volt közülük; a többi csupán olyan tolerált, megtűrt maradt, amelynek vallásgyakorlatát nemegyszer korlátok közé szorították.

Az 1550-es évekre Erdély lakossága a lutheri reformációhoz csatlakozott, az ortodox vallású románokat kivéve, akiket a reformáció nem érintett. A reformáció gyors térhódításának következményeként katolikusnak csak a Székelyföld egy része, Csíkszék és néhány főúri család maradt meg. A gyulafehérvári és a váradai katolikus püspöki széket nem töltötték be, a püspökség javait az állam foglalta le. 1557-ben az országgyűlés törvényben bevett vallássá nyilvánította a lutheri evangélikus vallást, azaz a katolikkal azonos jogokat biztosított számára. Később, amikor a magyar lakosság s a fejedelem is a kálvini irányhoz csatlakozott (az erdélyi szászok megmaradtak a lutheránus vallásban), az 1564. júniusi tordai országgyűlés bevett vallássá nyilvánította a reformátust is. A törvény kimondta: „A királyi városok, mezővárosok és a falvak bármelyik vallást követhessék, hitükön való prédikátort tarthassanak, a velük ellenkezőt pedig elbocsáthassák.” Azaz: a települések maguk határozzák meg, hogy melyik egyház tanítását fogadják el, s aki a választással nem ért egyet, elköltözhet. Nem nehéz ebben a szövegben az 1555. évi augsburgi vallásbéke hatását felismerni: egy településen csak egy vallás alkosson közösséget. A különbség csak annyi, de ez nem jelentéktelen, hogy a választás szabadságát a paraszti mezővárosoknak és a falvaknak is megadja, s hogy a fejedelem vallása nem válik privilegizált államvallássá. Megállapítható, hogy az 1557-es és az 1564-es országgyűlési végzések csak korlátozott vallásszabadságot biztosítottak.

A teljes vallásszabadságot az 1568. évi tordai országgyűlési végzés biztosította, megteremtve a bevett vallások (receptae religionis) rendszert. Az országgyűlés kimondta a négy vallás, a három protestáns (lutheránus, református, unitárius) és a római katolikus szabad gyakorlását. Az erdélyi szász evangélikusok is csatlakoztak a bevett vallások rendszeréhez. Az ortodox vallás 1568-ban nem volt a „recepta” vallások között, de ettől függetlenül a vallásszabadságot lelkeszei és hívei éppen úgy gyakorolhatták, mint a többiek.

Nem alaptalanul lelkesedett Jakab Elek: „Mint a természet, égre nyúló kősziklái: oly magasan helyezi e törvény Erdélyt a nagy és művelt országok fölébe... A történetírónak joga van e tárgyról büszke önérzettel szólni, kötelessége az ősök szabadelvűségéről tisztelettel emlékezni” (Jakab, 1879, 193).

Pokoly József református egyháztörténész hangvétele is a büszkeségről árulkodik: „A felekezetek egyenjogúság kérdését még egyetlen állam sem oldotta meg olyan találékonyan és egészségesen, mint Erdély a XVI. században. Az egyetlen mód, amely mellett nem üres ige a tordai országgyűlés által kimondott elv, hogy ti. mindenki azt a hitet követheti, amelyet akar, régi vagy új szertartásokkal, csakhogy az új hit követői ne bántalmazzák a régi hit követőit” (Pokoly, 1905, 12-13).

Felmerül a kérdés, hogy kinek vagy kiknek lehetett meghatározó szerepe/szerepük a törvény megalkotásában. A különféle érdekeket képviselő szemléletek különböznek:

- egyesek János Zsigmond fejedelmet, vagy környezete valamely politikus tagját, így például Csáki Mihályt tekintették „kulcsfigurának” (Balázs, 2002, 65)

- mások a rendeknek tulajdonítottak fontosságot, s azt vallották, hogy azok, és „nem a teológusok határozták meg a fejedelemség vallási intézményrendszerének alakulását” (Balázs, 2002, 65).

- az unitárius felfogás Dávid Ferenc érdemeit emeli ki, amely Balázs Mihály szerint „a vallásszabadság kihirdetését ábrázoló Körösfői Kriesch Aladár-féle romantikus festménnyel, nem több felekezeti öntudatot építő szép mítosznál” (Balázs, 2006, 28).

Mielőtt állást foglalnánk, el kell mondanunk, sem az előkészületi dokumentumai, sem az jegyzőkönyve nem maradt fenn, ezért továbbra is építhet mindenki!

Anélkül, hogy Balázs Mihály meglátásait tagadnám, én személy szerint továbbra is országgyűlési vallásszabadságot biztosító

hogy az országgyűlésnek országgyűlés csak következtetésekre

kétségbe vonnám, vagy fenntartom, hogy a tordai határozata Dávid Ferenc

türelmes és János Zsigmond unitárius fejedelem felvilágosult szellemének a következménye, ugyanakkor az erdélyi reformáció sajátos helyzetéből adódott, valamint az unitárius reformáció sajátos üzenetéből fakadt.

Állításomat azzal támasztanám alá, hogy a sajátos társadalmi, politikai, vallási feszültségek közepette Dávid Ferenc, már 1567-ben bátran kijelentette a követendő célt: „Bizonyára keresztényeknek kell lennünk, Isten igéivel kell meggyőztetnünk, nem kiáltásokkal, nevezgetésekkel, és gyalázatokkal” (Dávid, 1910, 10). Vallotta, hogy „... a szentírásban sehol sem olvastuk, hogy Isten igéjét tüzzel-vassal kell terjeszteni. Krisztus országának népe és az ő áldozata önkéntes, fegyverrel és fenyegetéssel az evangélium elfogadására nem kényszeríthető, önként engedelmeskedik. Nincs nagyobb esztelenség, sőt lehetetlenség, mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet és a lelket, aki felett hatalommal csak teremtője bír. Hogy jámbor érzelmünk a felség (János Zsigmond) előtt tudva legyen, hogy vádolóink nemcsak méltatlansággal ne illettessenek, de részesüljenek minden tisztességben és jutalomban, legyen nekik szabad írni, minket kárhozthatni és általában adassék nekik teljes szabadság mindenre, ami ügyükben tenni akarnak. Az Isten maga lesz az, aki a maga ügyét védelembe veszi... Az alázatosság lelke az, ami által az egyház épül, az igazság gyarapodik, a tévedezők jó útra térnek, a béke helyre áll, a lelkek megengesztelődnek” (Kiss 1910, 40).

A vallásszabadság lényege és törvényerőre emelése szorosan összefüggött az unitárius reformáció sajátos üzenetével, és teológiai alapállásával, amelyek közül a következőket szeretném kiemelni (Rezi, 1993, 50):

– A vallási igazságok szabad, értelmes vizsgálatát: az elért eredmények és következtetések szabad megvallását, kinyilvánítását, hirdetését, terjesztését egyéni és közösségi vonatkozásban minden megszorítás nélkül.

– Az Istennel való kapcsolat korlátlan és feltétlen szabadságának a megélését. Senki ettől a kapcsolattól el nem szakíthat, ellenben senki erre nem kényszeríthet.

– A lelkiismereti meggyőződés felett áll minden külső tekintélynek. Azért nem azért „hiszek”/fogadok el egy vallási hitelt, mert az „kihirdettetett”, vagy „meg van írva”, hanem azért, mert az összhangban áll az értelmem kívánalmaival, és lelkiismereti meggyőződéssel.

– Ember és világszolgálat gyakorlása, szeretetszolgálat, amely azt jelenti, hogy minden akadály, megszorítás, korlátozás nélkül végezzük szolgálatainkat, és vallásos szervezeteket hozunk létre.

– Türelmes magatartásra indít mások vallásos meggyőződése, világnézeti felfogása iránt. Kiindulási alap a jézusi követelmény: „Amit akartok azért, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal: mert ez a törvény és a próféták” (Mt 7, 12).

Az elmondottakból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az 1568. évi tordai vallásszabadságot biztosító törvény megszületésének hátterében az unitárius reformáció teológiai üzenete állott.

Balázs Mihály is a teológiai szemléletnek nagy hangsúlyt ad a törvény megalkotásában: „Az 1568. évi tordai törvény ugyanis valóban páratlan az alapindok egyértelműen teológiai meghatározásában” (Balázs, 2002, 64). Továbbá állítja: „Nem találtam azonban egyetlen olyan törvényt sem, amelyben a kimondott alapindok ilyen egyértelműen teológiai lenne, mint a tordaiban: „mert a hit... hallásból lészön”. Itt utasítja vissza Várkonyi Ágnes azon meglátását, hogy a törvényt az „állam nyugalmáért” hozták volna (Várkonyi, 1993, 261-263). „Az ilyen állami dokumentumokban ugyanis az adott ország vagy államalakulat belső békéjére, a háborúk, a zavargások és a belső viszályok elkerülésére szokás hivatkozni” (itt nem ez az alapindok).

A vallásszabadság a vallási türelmet is szentesítette. A vallási türelmem első következetes védelmezői a humanista gondolkodók, és az antitrinitárius teológusok voltak, majd a kibontakozó unitárius reformáció eszmevilágának hirdetői állították teológiai gondolkodásuk központjába.

A tolerancia kiemelkedő képviselője Sébastien Castellio, aki Kálvin Jánossal folytatott vitájában, Szerveto Mihály kivégzése után, élesen elítéli a keresztényekhez nem méltó türelmetlenséget: „az igazságot keresni és kimondani úgy, ahogy gondoljuk, soha nem lehet bűn. Senkit sem lehet valamely meggyőződésre rákényszeríteni, mivel a meggyőződés szabad... azok a dogmák, amelyekért a keresztények egymást kölcsönösen kiátkozták és öldökltek, önmagukban meglehetősen közömbösek s nem javítják meg az embereket. A lelkiek felett való ítélkezés nem tartozik az emberekre, hanem egyedül csak Istenre” (Erdő, 1993, 24).

Jellemző Dávid Ferenc megnyilatkozása az 1568. évi második fehérvári hitvita alkalmával (ez már a tordai törvény után hangzik el). A kálvinista Méliusz Péter és munkatársai a legyőzött fél

megbüntetését kérték a fejedelemtől. A kérésre Dávid így nyilatkozott: „... a büntetést megengedjük, de mégis azzal a feltétellel, hogy ha az ellenfél legyőzetnék, alázatosan könyörgünk a felséges fejedelemhez, hogy az meg ne büntessék, sőt minden tisztességben részesüljön, mivel Isten azt akarja, hogy a bűnös megtérjen és éljen; ha pedig mi győzetünk le, tegyen felséged saját belátása szerint” (Erdő, 1993, 26).

A vallási toleranciához az unitarizmus következetesen ragaszkodott a történelem folyamán. Állításomat két megnyilatkozással szeretném alátámasztani: az egyik a 18., a másik a 20. században hangzott el.

a) Szentábrahámi Lombárd Mihály a 18. század erdélyi vallási türelmetlenségei közepette, hittani munkájában megdöbbentő tárgyilagossággal hívja fel a figyelmet a vallási türelemre. A kölcsönös türelemre vonatkozóan hangsúlyozza: „A kölcsönös türelemnek nem az a célja, hogy a más hiten levők tévedéseit igazságnak, bűneit erényeknek tartsuk és így valódiaknak vegyük azt, amit Istenről gondolnak és amiként élnek; hanem hogy őket testvéri szelídséggel józanabb felfogásra térítsük; mert az emberi természetnek nem olyan az állapota, hogy már e földön mindenki ugyanazon vélekedésre legyen indítható. Az igazság ugyanis sehol sem homályosul el inkább, mint ott, ahol a vizsgálódás joga nincs meg” (Szentábrahámi, 1899, 401). Munkáját is az unitáriusokra jellemző türelem megszólaltatásával zárja: „A más véleményen levőket, még ha azokat az unitárius felfogás szerint tévednek is, kölcsönös szeretettel megtürendőknek és Isten irgalmára bízandóknak tartjuk... Ennélfogva atyafiságosan esdve kérünk, ne engedj meg velük szemben semminemű vádat, gyalázást és rágalmozást; s azok szavaira se hallgass egykönnyen, kiknek érdekében áll az unitárius vallás követőit rossz hírbe keverni; sőt inkább látva, hogy azok tévednek, oktasd a szelídség lelkével azokat, kik a jobb dolgokat tanítanak és az isteni igazságnak, mely előttük minden más dolognál becsesebb, tért engedni készek” (Szentábrahámi, 1899, 412).

b) A másik Erdő János megnyilatkozása 1996-ban: „Akik elfelejtik a múltat, kénytelenek azt megismételni. Azok pedig, akik emlékeznek a múltra, benne útmutatást találnak a jelenre és a jövőre egyaránt, s gazdag hagyományokat tudnak feleleveníteni. Mi megtanultuk a múltból, hogy sok idő és tapasztalat szükséges, amíg az ember eljut annak a felismerésére, hogy egyetlen dogma sem érdemli meg, hogy érette szembeszálljunk és vétkezzünk az emberség és a szeretet ellen.” (Erdő, 1996, 86)

Befejezésül egy néhány időszerű megjegyzést szeretnék tenni a jelenkori államhatalmak negatív viszonyulásáról a vallásszabadsághoz. Az Európai Unió országainak Alkotmányaiban a vallásszabadság garantált. Az Európai Unió Alapvető Jogok Chartája, 2007. decemberében jelent meg. A Charta II. Fejezete (Szabadságjogok) 10. cikkelyének, 1 pontja a vallásszabadsággal kapcsolatosan leszögezi: „Mindenkinek joga van a gondolat-, lelkiismereti-, és vallásszabadsághoz. Ezek a jogok magukban foglalják a vallás és a hit változtatásának szabadságát, valamint a vallás és a hit egyénileg vagy másokkal közösségben, nyilvánosan vagy magán keretek között történő kifejezésre juttatását imádsággal, tanítással, gyakorlással vagy szertartásokkal”.

Sajnos az európai alkotmányos garanciák ellenére is, tapasztalunk diszkriminatív intézkedéseket és gyakorlatokat az államok részéről. Kézenfekvő példa erre Románia. Románia Alkotmányának (1991-ben elfogadva, a 429/2003. sz. Törvénnyel módosítva) 29. szakasza intézkedik a vallásszabadság garantálásáról. Sőt, az ország Parlamentje a közelmúltban (2006. december 13-án) elfogadta az új kultusztörvényt, mai nevén „A vallásszabadságról és az egyházak jogállásáról szóló törvény”. Az alkotmányos és törvényes garanciák ellenére sajnos tapasztalunk diszkriminatív intézkedéseket az állam részéről. A deklarált vallásszabadság még nem jelent gyakorlati vallásszabadságot. A beszédet tett is kellene kövesse, amint azt Jézus (Mt 7, 21), de a Jakab levél írója is elvárta (Jak 2, 12). Az állam által alkotmányosan garantált vallásszabadság azt is kellene jelentse, hogy a vallások követői, az egyházak hívei azonos jogokat és azonos segítséget kapnak tanaik terjesztésére. Munkájuk végzésében egyiket sem gátolják, vagy nem favorizálják törvényekkel, rendeletekkel. Ez azt is jelenti, hogy államnak egyenlő esélyt kellene adnia minden egyháznak az élet minden területén, beleértve a gazdasági, pénzügyi területet is. Sajnos ennek az ellenkezőjét tapasztaljuk. A román ortodox egyház előnyököt élvez a többi egyházzal szemben. Csak egyetlen példával szeretném érzékeltetni: amíg nekünk hét - nyolc, vagy még több év alatt sikerül felépítenünk

egy templomot, addig az ortodox egyház egy év, vagy még kevesebb idő alatt építhet fel egy templomot, mert komoly anyagi előnyöket élvez.

Magyarországi viszonylatban sincs minden rendben. Tomka Miklós vallásszociológus úgy látja, hogy az állam gyakran él az egyházellenesség módszereivel: “szokásos egyházellenes trükk a szociális intézmények finanszírozásának pályázati útra terelése, mert a pályázatok gyakran kikötik, hogy a “felekezeti elkötelezett intézmények” nem pályázhatnak.

Végezetül még egyszer hangsúlyozni kívánom, hogy a vallásszabadság és a tolerancia eszméjének hirdetése és ébren tartása az erdélyi unitarizmus sajátos törekvése volt a történelem folyamán és az ma is. Egy pár évvel ezelőtt amikor felmerült a kérdés, hogy az európai keresztény egyházak mit visznek be a közös Európai Unióba, akkor a keresztény egyházak többsége bizonytalankodott, mert más világvallások jelenléte miatt keresztény dogmatikai töltetre nem volt szükség. Az unitarizmusnak nem kell bizonytalankodnia, haboznia, mert olyan értékeket tud bevinni – a vallásszabadság és a tolerancia elveit-, amely példaértékű nemcsak Európában, hanem az egész világon.

AJÁNLOTT FORRÁSIRODALOM

„A Hit Isten ajándéka”. 1568 – 1993. Különlenyomat a Keresztény Magvető 1993. évi. 1. számából. Unitárius Egyház. Kolozsvár, 1993. (lásd még a Keresztény Magvető. 83 (1977) 1 számát).

Az Európai Unió Alapvető Jogok Chartája. www.ocipe.hu/cikkek/charta/htm.

BALÁZS Mihály: *Megjegyzések János Zsigmond valláspolitikájáról.* Credo. Evangélikus Műhely. 2008/1-2. 67-93.

BALÁZS Mihály: „A hit... hallásból leszön”. *Vallásszabadság és bevett vallások (receptae religiones) Erdélyben a 16. században.* In. *Felekezeti és fikció.* Balassi kiadó. Budapest, 2006. 11-36.

BALÁZS Mihály: „A hit... hallásból leszön”. *Megjegyzések a négy bevett vallás intézményesüléséhez a 16. századi Erdélyben.* In. *Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére.* Szerk. Fodor P-I – Tóth István György. Budapest, 2002. 51-73.

BENDA Kálmán: *Az 1568. évi tordai országgyűlés és az erdélyi vallásszabadság.* Erdélyi Múzeum, 56. kötet, 1994, 3-4 füzet. 1-4.

BLEI, Karol: *Freedom of Religion and Belief: Europe's Story.* IARF. Groningen. 2002. 69-94.

ENDES Miklós: *Erdély három nemzete és négy vallása autonómiájának története.* Budapest, 1935.

ERDŐ János: *A tordai ediktum teológiai alapja.* *Keresztény Magvető*, 99 (1993) 24-29.

FÁBIÁN Ernő: *Az értelem keresése. Századvég.* Pro Minoritate Könyvek, Budapest, 1994. In. *A hit szabadsága.* 71-78- (tordai országgyűlésről).

HEWETT, Phillip: *The Unitarian Way.* Canadian Unitarian Council. Toronto, 1985. In. *The Charter of Freedom*, 19-24.

HOSTLER, John: *Unitarianism.* London, 1981. In. *The Demand for Freedom*, 15-27.

JUHÁSZ István: *A reformáció az erdélyi románok között.* Kolozsvár, 1940.

KOVÁCS István Sándor: *A reformátorok – Luther, Zwingli és Kálvin – állásfoglalása a vallásszabadság kérdésében.* *Keresztény Magvető*, 99 (1993) 6-11.

MIKÓ Lőrinc: *A vallásszabadság érvényesülése országunk alkotmányában és a gyakorlatban.* *Keresztény Magvető*, 99 (1993) 36-41.

REZI Elek: *A vallásszabadság öröme.* In. „A hit Isten ajándéka” 1568-1993. Különlenyomat a Keresztény Magvető 1993. évfolyam 1. számából. Kiadja az Unitárius Egyház. Kolozsvár, 1993. 49-51.

R. VÁRKONYI Ágnes: *Pro Quinte Regni. Az ország nyugalmaért. A vallási toleranciát törvénybe iktató 1568. évi tordai országgyűlés 425. évfordulójára.* *Protestáns Szemle*, 1993/4. 260-277.

SIMÉN Domokos: *János Zsigmond valláspolitikája.* *Keresztény Magvető*, 99 (1993) 13-20.

SZABÓ Árpád: *Vallásszabadság és unitarizmus.* *Keresztény Magvető*, 99 (1993). 30-33.

SZENTÁBRAHÁMI L. Mihály: *A keresztény hittudomány összege az unitáriusok szerint.* Latin nyelvből fordította Derzsi Károly. Kiadta az Unitárius Egyház Képviselő tanácsa. Kolozsvár, 1899.

SZENT-IVÁNYI Sándor: *A magyar vallásszabadság.* New York, 1964.

SZENTMÁRTONI Kálmán: *János Zsigmond erdélyi fejedelem élet- és jellemrajza.* I. G. Duca (Székelykeresztúr), 1934.

TRAEER, Robert: *Hit és szabadság.* Ford. Rezi Elek. *Keresztény Magvető*, 99 (1993) 33-35.

WYKES, L. David: *Justifying Religious Toleration.* Faith and Freedom, 1990. Vol. 43. No. 1-2. 4-15.

6). Buzogány Csoma István, nagyváradi unitárius lelkész előadása.

Főtisztelendő püspök úr! Nagytiszteletű Főjegyző urak! Kedves szolgatársaim, szeretett Testvéreim!

Bár az a Debreceni Disputa, vagy Válaszúti komédia, melyről szeretnék most röviden beszélni, nyelvezetében elég csípős, mégis szeretném kötni az előbbi tolerancia-témához, éspedig egy idézettel a Disputából, a harmadik színben, a harmadik felvonásban, Varga Ferenc, vagy Dávid Ferenc így szól Méliuszhoz, aki feltüzesedett lelki állapottal szinte szidja a másik vitatkozó felet. Azt mondja Dávid Ferenc: „Bizonyára az egész anyaszentegyház emberhez és fejedelmihez efféle éktelen beszédek nem illenek, mert az Istennek lelke nem lakozik a felfuvalkodott szívű emberben. Szent Pál apostol pedig megtiltja efféle éktelen beszédektől az embert. Továbbá pedig Tisztelendő Péter uram, még markodban sem fogtad addig /.../, vagy perzseled. Szeretettel szóljunk egymásnak, ne haraggal, hogy amint szent Pál apostol mondja: Mindenek épülhessenek beszédünkből.”

Kedves testvéreim! Tisztelt egybegyűltek. Hát én nem vagyok „ez tudománynak” doktora, de igyekeztem néhány fontos, érdekes, információt összegyűjteni, a debreceni Disputával kapcsolatban, a Disputáról és körülményeiről, mely nagyon sok kérdést vet fel és hagy maga körül, maga után. Azt írják, hogy amióta Jakab Elek felfedezte és kiadta ezt a disputát 1879.-ben a Petőfi Társaság egyik folyóiratában, a Koszorúban, ezt a háromság hívők és egység hívők közti hosszú közdelem –egyetlen talán irodalmi mércével is mérhető maradandó alkotását, sokan igyekeztek kideríteni azt, hogy valójában ki lehet a szerzője, hol, mikor íródhatott és milyen mértékben tükrözi a történelmi valóságot. S hogy valójában melyik zsinat is lehet az, amelyiknek ez a lecsapódása, vagy egyáltalán több zsinatnak a végkövetkeztetése ez a mű?

A Debreceni Disputa eredeti kézírata sajnos nem maradt fent az utókor számára, viszont több másolata is forog közkézen. Úgymond a legkorábbi másolat, melyet ismerünk, az a 18. század közepéről való. Jakab Elek vette ki az Historia Ecclesiastica Transilvano Unitariana kézíratos egyháztörténetből, melyről tudjuk, hogy egy kétkötetes egyháztörténeti munka. Az első kötetét azt Kénosi és Uzoni írták meg egészen 1774-ig, majd ezt egészítette ki Kozma Mihály és fia Kozma János 1883-ig. A komédia, vagy a Debreceni Disputa a keresztyáni kéziratban található meg és hála Istennek Kozma János betoldása révén olvashatjuk most mi is ezt a változatot.

A keletkezésével kapcsolatban már viták és meg nem értések vannak, meg nem egyezések, abban viszont néhányan egyet értenek, hogy olyan ember írhatta – azt mondják egyesek -, aki jelen volt a II. Debreceni Dispután, ismerte a résztvevőket, átélte a fordulatokat és látta az eredményt. Egy másik szemlélet pedig, hogy, valószínűleg egy olyan ember írhatta, aki nagyon jól ismerte Dávid Ferencnek a munkáit, hiszen szinte szóról-szóra vannak idézve az ő munkáiból. A gondolatok, főleg a krisztológiával kapcsolatosan.

Nos a szerzőségénél nagyon sok, nagyon sok, több név is felmerül. Kettő az, ami inkább a mérlegre tehető. Az egyik Karádi Pál. Ez a név Horváth István feljegyzései alapján kerül be a köztudatba, azonban ma már azt vallják, hogy minden valószínűség szerint Karádi csak kiadója, editora lehetett ennek a színjátéknak, nem pedig szerzője. Karádinak a szerzősége mellett főként Zoványi és Kanyaró kardoskodnak és hoznak fel érveket, a legvalószínűbb viszont az, hogy ezt a disputát Válaszúti György írhatta, az ő tollából származik, s ezt megállapíthatjuk akkor, hogyha megfigyeljük a műnek a deákos elevenségét, és arra a tényre figyelünk, hogy a szerző, aki írta ezt a művet, az igencsak ismerte a debreceni körülményeket és a disputát megelőző eseményeket és valószínű, hogy ezeket az információkat a debreceni diákoktól szerezte meg a szerző. Aki egyébként a kolozsvári iskola seniora volt ebben az időben.

Hogy miről is szól a disputa, röviden, a cselekménye az arról szól, hogy a kényelmes és a jólétüket élvező Méliuszék nyugalmát megzavarják Dávid Ferenc vezetésével váratlanul Debrecenbe érkező antitrinitáriusok, és ezek az egy Isten hívők vitára szólítják fel a háromság-hívőket, vitára kényszerítik ezeket a disputában nagy hangú, erőszakos, de nagyjában véve megrémült

Buzogány Csoma István
lelkész

papokat, és a templomban megrendezett dispután a mű szerint Méliusz és társait le is győzik. Ennek eredményeképpen pedig Vikárius Pál, egy trinitárius pap, ott helyben az egy Isten hívők oldalára áll, mire Gál bíró is az egyik bíró, aki a nép hangját jelenteti meg többek között azt mondja, hogy „Mű Vicárius uramot egész városostól együtt követjük”.

Hát, hogy voltak-e Debreceni Disputák, valójában Zoványi Jenő egyháztörténeti lexikonjában azt írja: „Debreceni hitvita kettő volt. Az elsőt 1568. február 2.-án tartották helvét irányúak és antitrinitáriusok. A Nagyváradon 1567. december 4.-én összegyűlt helvét irányú esperesek hívták egybe és pedig december 14.-én kelt meghívó szerint kizárólagos vitatkozás céljából. A vita nem hogy eredményt ért volna el, hanem bizonyos tekintetben még függőben is maradt, amennyiben Méliusz Péter máskorra ígérte Dávidéknak egy pár állításának igazolását.

Zoványi szerint ez a hitvita, ez a Debreceni Disputáció szolgál alapjául az antitrinitárius műnek, a Válaszúti Komédiának, ennek az – úgy is mondjuk – satirikus drámának. Mások ugyan és a II. Debreceni Disputa az említett két irány között 1569. szeptember végén vagy október elején tartott. Nagyon sokan azt állítják, hogy valójában ez a II. Debreceni Disputa szolgál történelmi alapként a műnek. Jelen volt ez alkalommal János Zsigmond is. Mindezek ellenére ez is elég eredménytelenül végződik, és az ellenfelek itt is a már kitűzött nagyváradai disputára, hitvitára ígérnek a döntő érvek előterjesztését mindkét részről.

A II. Debreceni Disputáról van inkább több információnk, amint említettem a Váradai Hitvitát előzi meg, amely 1569. október 20. és 25.-én tartott, és ezen a váradai hitvitán utalások történnek a Debreceni Disputára. A vita 4. napján pl. Dávid Ferenc hivatkozik – Méliusszal vitatkozva a debreceni vitatkozásra, azt mondja: „Mutasd meg az írásnak betűjéből, hogy mit cselekedett Krisztus az Ótestamentomban. Én azt mondom, hogy semmit sem bizonyíthatsz, de más kötelesség volna Péter uram előtted, mert Debrecenben ezt fogadád, hogy Krisztus szinte úgy legyen önmagától való láthatatlan Isten, mint az Atya. Ez volna főképpen előtted és ezt most meg kellene bizonyítanod.”

Az 5. napon pedig Méliusz provokálja Dávidot: „Tudod azt, hogy Debrecenben így vala fogadásunk, hogy megbizonyítsad, hogy csak az Atya legyen az egy teremtő Isten. És mind Debrecenben, mind itt vártam, hogy megbizonyítsd, hogy csak az legyen teremtő és nem a Fiú és a Szentlélek.” Tovább megy az idézet, de nem szeretném ezzel húzni az időt.

Ugyanakkor Méliusz az egész S talán Szentírásból való tudomány 2. részében szintén utal a Debreceni Disputára. A műben így van: „Hol vagyon megírva, hogy csak az Atya legyen egy Isten, nem a fiú? Hol mondja ilyen igével az Atya egy Isten, de a Fiú sem nem egy Isten, sem nem teremtő? Bizony sehol sincs ez az Írásban, sőt ez vagyon, hogy a Fiú is egy Isten, mint az Atya. De mi franciskánusok ezt orozva mondjuk, mert lám sem Debrecenben, sem Váradon ezt Varga Ferenc meg nem bizonyíthatta.

Ugyanakkor megemlékezik még Méliusz a Debreceni Disputáról a csengeri zsinat alkalmából a fejedelemhez írott levelében is.

Nos, hogy kik a szereplők, azokat tudjuk azonosítani. Nagyjából, mind valós történelmi személyekről van szó. A főbb szereplők, először is Péter pápa, akit könnyen Méliusz Péterrel lehet azonosítani. Ezt a pápa titulust tulajdonképpen János Zsigmondnak köszönheti a szerző és ezáltal Méliusz is. Kijelentette volt a Váradai hitvitán, hogy „Méliusz a mű birodalmunkban ne pápalkodjék”. S ez a titulus tulajdonképpen nem csak Méliusz személyére vonatkozik, hanem az egész antitrinitárius oldal meggyőződését fejezi ki, Méliusz tanításaival szemben is, a görcsös ragaszkodás a szentháromság tanához, s az azt bizonygató egyházatyák tekintélyéhez, azt mondják, hogy pápás tudomány. Ugyanakkor a tekintélyhez, vagyonhoz, kényelmes élethez való ragaszkodás a régi, avas pápistaságból örökölt tanokhoz való ragaszkodás. Tehát Péter pápa és hogyha a hierarchiát vesszük, akkor jön György kardinál, aki nem lehet más, mint Ceglédi György, egykori bihari esperes, helyettese pedig Pál vikárius, azaz Turi Pál, az egyházmegye egyik proseniora.

Nos, amint említettem, ezek a szereplők református részről mind valós történelmi személyek, bár Turi Pál, vikárius Pállal való azonosítása némi nehézségbe ütközik, hiszen a darabban ez a vikárius Pál unitáriussá lesz, azonban tudjuk Turi Pálról azt, hogy élete végéig megmarad reformátusnak.

Bármennyire is igyekezett a szerző a történelmi hűség megőrzésére, megtartására, a szereplők beillesztésével is mégis csak elrugaszkodik a történelmi hitelességtől, és ez Kariánus Jánosnak a személyi keresésében mutatkozik meg leginkább, akit azonosítanak Sommer Jánossal is, ugyanakkor azonosítanak Dudít Andrással is, aki egykori pécsi püspök volt európai hírű tudós, aki a tridenti

zsinaton mint a Katolikus Egyház egyik képviselője van jelen, mint szónoka, de az életrajzi adatok ellent mondanak a történetiségnek, hiszen a viták idején bizonyított tény, hogy Krakkóban volt, s csak 1579.-ben költözött Boroszlóba, ahol azonban nem viselt lelkipásztori tisztséget. S akkor hogy is kerül be a darabba, mint Ceglédinek a vita-partnere Dudít András? Azt mondják a történészek, hogy két okból is. Először azért, mert a szerző, az tudhatott arról a feszültségről, amely Méliusz és Dudít András között volt, és amelyet Méliusz környezete is ismert. Másodsor pedig azért, mert valószínű, hogy olyan környezetnek volt szánva az előadás, ahol Dudít Andrásnak igencsak nagy tekintélye lehetett. Hogy mi is ez a konfliktus? A konfliktus szülője az tulajdonképpen Méliusz három könyvének a kiadása körül kereshető, hiszen Méliusz úgy gondolta, hogy ezt a három könyvet Bullinger által Zürichben kinyomtatattja, de mégis valamilyen okból kifolyólag a kéziratok átkerültek Bézához, Genfbe. Azonban itt sem láttak nyomdafestéket, s ekkor Méliusz arra gondolt, hogy átviszi a munkáit Lengyelországba, s Dudít ajánlásával jelenteti meg a művet. Azonban Dudít Méliusz kérését elég durván elutasította. Ebből a leveléből is idézek: Tehát az 1571. július 30.-án írt válaszában ez áll: „Nincs semmi dolgom tipográfusokkal, de ha volna is, a te kedvedért még sem élnék vele. Mert műved nem egyezik az én meggyőződésemmel, amely sosem fog Isten ígésétől ennyire eltávolodni, ha csak elmém épsége meg nem romlik.” Tehát, valószínű, hogy ezt a konfliktust akarta a szerző bevinni a történetbe, hogy Méliusznak a szerepét, vagy az értékét egy picit lerontsa.

A további szereplők még Gál bíró, Máté bíró, akik valószínű, hogy, mint alkalmi közbeszólók, a nép hangjaként jelennek meg. Talán, mint a város református bírái kerülhettek be a történetbe. Vagy legalábbis, ha valós személyek, akkor a város református bírái lehettek.

Unitárius részről a szereplők: Varga Ferenc, aki nem más, mint Dávid Ferenc, az olasz doktor Giorgio Biandratta, vagyis Blandrata György. Van még egy szereplő Dékány, akit nem tudnak azonosítani, aki valószínűleg egy egyházi lehet. Ugyanakkor megjelenik a fejedelemnek is a neve, Rex Johannes Varadini, tehát Váradi János fejedelem.

Röviden ennyi információval szerettem volna szolgálni, ha valakinek kérdése, kiegészítése, hozzászólása van, akkor kérem tegye meg szeretettel. Vannak nálamnál szakavatottabb emberek is a teremben, úgy, hogy remélem, hogy ha valakinek kérdése van, akkor meg is tudjuk válaszolni, felelni rá. Annyit esetleg még elmondanék, a disputával kapcsolatosan, hogy ami a legvalószínűbb, hogy 1572. környékén íródhatott, tehát nagyon sok vitát szült a történészek között, és én igyekeztem kiválogatni az információk javát. Hogy végül is melyik disputának a lecsapódása, három feltételezés van: A Zoványi kitarat amellet, hogy az I. Debreceni Disputa, míg mások azt mondják, hogy a II.-nak a lecsapódása, viszont a harmadik tábor azt mondja, hogy tulajdonképpen a disputák összességének és a történelmi körülménynek az együttes megjelenítése maga a komédia.

7). *Török István, olthévízi unitárius lelkész előadása.*

A magam, a családom és az Olthévízi Unitárius Egyházközség nevében tisztelettel és szeretettel köszöntöm Önöket!

Török István lelkész

Megtisztelő számunkra, hogy az elmúlt három esztendő folyamán, immár most 2. alkalommal lehetünk vendégei a debreceni Unitárius Egyházközségnek. Akik olvasták a mai rendezvény programját, biztosan kíváncsiak voltak arra, hogy mit is rejt ez a napirendi pont, hogy Olthévíz, Nagyvárad, Debrecen testvérkapcsolat. Erről osztok meg Önökkel néhány gondolatot. Amikor bennem megfogalmazódott egy testvérkapcsolat létesítése, az azért történt, mert úgy éreztem, és érzem ma is, hogy elvesztettük a biztonság-érzetünket. Ezen azt értem, hogy tapintható és érzékelhető, akár a magyarországi, de sokkal inkább a romániai, erdélyi társadalomban, egy általános bizonytalanság érzése, és én még azt is megkockáztatom és hozzáteszem, hogy ez a bizonytalanság-érzés, ez tervezett és célszerűen fenntartott, talán

azzal a céllal és azzal a szándékkal, hogy a bizonytalanságban tartott embereket könnyebb meggyőzni, könnyebb befolyásolni. És ezért én már tudatosan keresem, hogy mi az, ami helyreállítja, mi az, ami visszaadja, vagy megadja a biztonságot.

Én elsősorban a családot jelölném meg, mint egy biztos pontot. A családot, amely talán a globalizálódó világnak az egyetlen ellenfele, és ezért, talán nem vagyok egyedül ezzel az érzéssel, hogy célzott és folyamatos támadás éri a családot mindenfelől. S ezért én nem győzőm hangsúlyozni, hogy többet kell tennünk azért, hogy ez az intézmény, ha nevezhetjük így, de ez ennél sokkal több – fenn maradjon és megerősödjön. A családon belül pedig a biztonság egyik forrásának a testvériséget jelölném meg, a jó testvériséget. Bár szétszórva élünk a világban, akár családtagokként is, s ha nem is láthatjuk egymást, de mégis kézzel fogható, és úgy gondolom, hogy vitatható bár, de tagadhatatlan, hogy ad egyfajta megnyugvást az, hogy tudom, hogy valahol van egy testvérem.

S akkor innen csak egy lépés megállapítani és meghatározni, hogy a családi kötelekeken és kapcsolatokon túl mi mindannyian egymásnak testvérei vagyunk. Testvérei vagyunk az unitarizmus révén, testvérek vagyunk nyelvünkben, de ugyanakkor a magyar nemzethez való tartozásunk alapján és jogán. Azonban mi emberek egyénileg és községileg hajlamosak vagyunk a felejtésre. Szívesen felejtünk. Tudatosan, vagy a nélkül. Ezért szükség van emlékezésre és szükség van emlékeztetésre. S a világi, vallási közösségeknek mindig meg voltak a választott, emberek által választott, vagy Isten által kijelölt emlékeztetői. A Bibliában a próféták voltak ők, akik folyamatosan emlékeztették az embert és emlékeztették a népet Isten és ember, ember és Isten szövetségére. Az emlékezés, értékelés is és odafigyelés is. A családban az odafigyelés jele, hogy eszünkbe jut és megemlékezünk a születésnapról, a névnapokról, a család jeles eseményeiről, ha ezt elmulasztjuk, akkor rosszak vagyunk. Akkor már beteg az a közösség. A működéséhez, a jó működéséhez szükség van az emlékezésre.

Hasonlóképpen a közösségi emlékezés is pontosan ilyen fontos, mert itt is hajlamosak vagyunk a felejtésre. És az esztendőnek, talán ha nem is minden napja, minden hete, vagy hónapja alkalmat ad az emlékezésre. Október hónap különösen az, akár október 6.-ra, akár október 23.-ára, akár október 31.-re gondolunk, mindegyik egy-egy közösségi megemlékezésre ad alkalmat, amelynek részesei, vagy szemlélői lehetünk, vagy érdektelen emberei.

Jelen pillanatban vallási, állami és örvendetes módon egyre inkább polgári s civilkezdeményezések rendjén emlékezünk. Emlékezünk a múltra, arra a múltra, amelyet nem lehet eléggé méltatni és nem lehet eléggé megbecsülni, mint ahogyan ezt az előttem szólók kifejtették. A mai ünneplésünk a reformációnak része, mint megemlékezés.

Ugyanakkor megemlíthetjük azt is, hogy a 2008-as esztendő vallási vonatkozásban a Biblia éve, világi vonatkozásban a reneszánsz éve. A Bibliából kiemelném azt a figyelmeztetést, hogy „Szükséges nektek újonnan születni”(). A reneszánsz ugyanezt jelenti. Hogy miért szükséges újjászületni? Azért, mert a világszemlélet, politika, a nézőpontok folyamatosan változnak, és ezekhez kell igazítanunk, vagy ezeket kell kiigazítanunk a magunk sajátos gondolatvilágával. Úgy érzem, hogy a testvériségben is, ami nyilvánvaló és magától értetődő, szükség van a folyamatos újjászületésre. Szükség van ennek megvallására, hogy mi erdélyi és magyarországi unitáriusok nyilvánvaló módon egymásnak testvérei vagyunk, és mint magyarok, a magyar nemzet része. A szentistváni értelemben a Szent Istváni országnak tagjai vagyunk. És a megmaradásunk vallási és világi vonatkozásban egy Kárpátmedence-i összefogásban együttműködésben kell megnyilvánuljon.

Ezért 2005-ben felmerült a gondolata, hogy ebből a megvallott és vállalt testvériségből egy együttműködési szándék szülessen. Amikor ezt a szándékot közöltem az akkori lelkésznővel, akkor ő örömmel fogadta és mondotta, hogy már van kapcsolatuk, van testvérkapcsolatuk a Nagyváradi Unitárius Egyházközséggel, de mégis úgy gondoltuk, hogy egy Erdély, Magyarország és partiumi összefogás az mindannyiunknak hasznára válhat, és ugyanabban az évben voltunk először vendégei a debreceni unitárius egyházközségnek egy találkozó, egy szeretetvendégség alkalmával és én úgy éreztem akkor és mai napig vallom, hogy az sikeres volt. Azt követően pedig az akkori lelkésznővel, Miklósi Vári Katinkával szerveztünk egy találkozót az Olthévízről elszármazott és Magyarországon élő, valamint a pest megyében élő unitáriusok számára, találkozója a Budapesti Egyházközségben és

azt is sikerként könyvelem el. Utána szünetelt ez a kezdeményezés, egészen mostanáig, amikor új lelkészt választott a Debreceni Egyházközség és akkor a nyáron találkoztunk nagyváradon Pap Gy László és Buzogány Csoma István lelkész testvéreimmel, s akkor eldöntöttük, hogy intézményesen is formába öntjük ezt a kapcsolatot. És ez az alkalom, a mai esemény lett célszerű ennek megvalósítására. Hogy miért együttműködést? Azért, mert én hiszek abban, hogy személyes kapcsolatokra van szükségünk, egyre több személyes kapcsolatra. Egy autóbusz hátsó ablakán olvastam egy angol nyelvű feliratot, amelyet fordíthatok úgy, hogy: „A legfontosabb dolog, amit tehetünk, hogy bemutatkozunk egymásnak”, vagy egy másik fordításban: „A legfontosabb dolog, amit tehetünk, hogy egymást bemutatjuk”.

Általában, amikor testvért választ egy közösség, akkor körül néz a világban és egy nagyot keres, egy nagyobbat, hiszen sajátos helyzetünkből fakadóan Erdélyben és Magyarországon is segítségre és konkrétan anyagi segítségre szorulunk és számítunk. És ebben az esetben ettől a szokástól eltérve, mi a nagyobb testvér /vagyunk/, hiszen az olthévízi egyházközség lélekszáma az több, mint a debreceni és nagyváradon egyházközségeké összesen. Mi úgy gondoltuk, hogy felelősségünk van a kisebbek iránt.

Ugyanakkor azt is, hogy ha érezhető egy valamilyen szakadék, elszakadás, az Erdélyből Magyarországra települtek és az otthon maradottak között, akkor ezt át kell hidalni. Áthidalni úgy, hogy kihangsúlyozzuk, hogy az anyaországnak felelőssége és kötelessége befogadni azokat, akik hazájuknak választják, de ugyanakkor annak, aki az otthon maradó, elengedő, ezt szeretettel kell tenni az elengedést is, még pedig azzal a szeretettel, hogy kaput, ajtót, szívet nyitva hagyva mindig meg van a hazatérés lehetősége, mindig van, ahová hazamenni. Erre is van konkrét példa. Nem egyszer hallottam vallomást, még csak nem is külföldre, csupán máshová telepedett hívek részéről: „Tiszteletes úr az autóban öltöztem át, a szomszédban öltöztem át, mert már nincsen meg a családi ház sem”. És ez nagyon szomorú. És ez is elindította bennem azt, hogy nem megengedhető az, hogy valaki, aki haza érkezik a szülőfalujába, vagy valaki, aki Erdélybe jön, vagy Erdélybe jön haza, hogy autóban, vagy valahol kelljen átöltöznie, hanem fel kell kínálni az otthonérzést. És én úgy gondolom, sőt meg vagyok győződve róla, hogy a testvérség megvallása, kihangsúlyozása és az együttműködés megkötése erősítheti a nagyváradon, a debreceniek és olthévíziek otthon-érzését. Olthévízen, Debrecenben, vagy Nagyváradon.

Mi a célja egy együttműködésnek? Nagyon sokrétű lehet. Egy biztonságérzet. Ugyanakkor egy hitelesség is, hiszen egy olyan közösség, amely sokszor kisebbségben él, vallási kisebbségben, ha egy történelmi múltú közösség testvériséget vállal vele, akkor ez a múlt az övé is lesz. Célja lehet ennek az együttműködésnek a vallási és nemzeti értékeink, vallási és nemzeti örökségünk megőrzése és gyarapítása. A kölcsönös tisztelet, a megbecsülés és a lelkiismereti szabadság jegyében. Egymás szükség szerinti segítése. Az egyházi törvények, valamint az egyházi hagyományok és az egyházi szokásjog és szokásrend keretei között.

Úgy tudom, hogy nem mi vagyunk az elsők, akik együttműködést fogadunk, együttműködést kötünk. Mi is példát követünk és ugyanakkor példát igyekszünk adni biztatni és bátorítani a többi egyházközségeket, közösségeket is testvérkapcsolatok megvallására, vállalására, együttműködések létrehozására.

Az elhangzott előadások kapcsán úgy gondolom, rengeteg energiát emészt fel az, hogy megvédjük magunkat. Megvédjük álláspontunkat, hogy bizonyítsuk a múltunknak és jelenünknek a létjogosultságát és igazságát. 440 év elég bizonyosság kellene hogy legyen, de ha nem elég, akkor talán hasznosabb és eredményesebb, hogy munkánk és szolgálatunk révén határozzuk meg a helyünket a közösségben, ahol élünk és ugyanakkor létjogosultságunkat egyházi és egyéni vonatkozásban egyaránt.

És ha a születés pillanatának tekintjük a mai napot, akkor hadd emlékezzünk arra, amikor egy erdélyi családban, székely családban gyermek született, az édesapa egy fát ültetett. A születés kapcsán most nem fogunk fát ültetni, de jelképesen egy fát, egy kopjafát hoztam, két másik, ugyanolyan társával együtt. A három egyházközség neve van a kopjafa három oldalán, amelyiket a kezemben

tartom: Olthévíz, nagyvárad, Debrecen. A többen pedig az első oldalon Debrecen és Olthévíz felirattal. Baloldalon az 1568-as évszámmal, amit a kezdetnek tekinthetünk. Jobb oldalon a 2008-as évszámmal, amely a mai napot, a mai pillanatot rögzíti. A kettő között pedig a 440 év.

A három kopjafa

A kopjafán négy szimbólum van. A magyar kereszt legalul. Középen egy ezer esztendőt jelképező szimbólum fölötté egy harcot, egy küzdelmet jelképező motívum, amelyet a korona zár le, illetve el is veszi egy kicsit az élét, a hegyét, tompítja a hegyét a lándzsának. A kereszt azért, mert Európának harcaiban, vívódásaiban, derűsebb és sötétebb napjaiban mégis a kereszténység formálta világnézetét, gazdaságát, arculatát, egészen napjainkig, amikor megtagadó félben van ez a közösség. Az ezer év, az ezer éves magyar kereszténységet szimbolizálja, amelyből 440 esztendőt mi magunkénak tartunk, még akkor is, ha a kereszténységhez való tartozásunk mindig vitatott, de mind a mai napig el nem vitatott. Mert nem befogadás kérdése és bármennyire demokráciát vágyóan élünk, nem szavazattöbbséggel dől el, hogy ki lehet a keresztény közösségnek a tagja, hanem vállalással. És mi részt vállaltunk és vállalunk a kereszténységben a szabad identitás választása jogán is. Az 1000 év az jelenti a múltat,

de jelentené a jövőt is, mert ki az az ember, aki ma távlatokban tud és képes is akar gondolkodni, hiszen a pillanat határozza meg életérzéseink és döntéseink javarészét. Mi a hasznom? Részt akarok belőle! Megdolgoztam érte és a munkám eredményét most akarom látni és élvezni! Hol van a diófa ültető szellemisége? Emlékeztetni kíván a múlt időre is, de arra is, hogy ha mi diófa árnyékába leülünk, megállunk, ha diót eszünk, akkor azt sokkal korábban a fáját annak el kellett ültetni és a pillanatok elmúlnak és ami népünk, nemzetünk, egyházunk számára is újból szükségszerű a távlatokban gondolkodás, nem csak a magunk hasznára, nem csak a mi időnkben. S hogy harc, ez egyértelműen harccal jár. Belső harccal is, lelki vívódással is. De ugyanakkor mindannyiunk számára ott lehet a korona is. „Légy hű mindhalálig és néked adom az életnek koronáját” (). S a korona ebben az esetben nem a hatalmat jelenti és nem az uralkodást, illetve bizonyos tekintetben az uralkodást igen, önmagunk felett való uralkodást, az önuralmat, türelmet, de végső soron a befejezettséget és az életcélnak a megvalósítását.

Visszakapcsolódva a gyermekszületéshez ugyancsak Erdélyben megkérdezik, hogy mi a neved, s hány éves vagy, és akkor hangzik egy jó kívánság, vagy úgy, hogy „Isten éltesse”, vagy úgy, hogy „Nagyot nőj fiam!” Vagy mind a kettő együtt. Amikor ezt az együttműködést a testvériség szellemében megkötjük, akkor, mint újszülött gyermeknek mi is kívánjuk azt, hogy Isten éltesse és hogy eredményeiben, sikereiben nagyra nőjön. Adja Isten, hogy testvériségünk megvallásából és vállalásából megszületett együttműködésünk a mi munkánk által nagyra nőjön!

Most pedig szeretném átadni ezeket az emlékeztetőket a nagyváradai és debreceni egyházközségek képviselőinek.

Köszönöm szépen szíves figyelmüket.

8). Csíki József m. gondnok h. előadása

Főtisztelendő Püspök Úr!

Nagytisztelendő Püspök helyettes és Főjegyző Urak!

Tisztelt lelkészek!

Tisztelt Főgondnok Urak!

Határon belülről és határon kívülről jött vendégeink, meghívottak, különböző egyházak jelenlévő tagjai!

Tisztelt kongresszus, hölgyeim és uraim!

Mindjárt előljáróban engedtessek meg, hogy kijelentsem nem akarok propaganda beszédet mondani, előadásom sem készült a teljesség igényével. Nincs szándékomban a csalhatatlanság és tévedhetetlenség szerepében tetszelegni. Világi

értelmiségi unitárius vagyok, de nem egyházon kívüli, hanem egyházon belüli.

Csíki József m. gondnok h.

Itt és most szeretném kiemelni és hangsúlyozni, hogy az unitarizmus, nem csak vallási ideológia, hanem élet, és világkép, történelmet formáló életeszmény, történelemszemlélet. Más szóval: hogyan látja az unitárius ember a teremtett világot és benne a nagybetűs Életet. Rohanó világunk az elvilágiasodás világa. A jelenkori történelem, a XXI. század pusztáján vándorolunk, mint egykor Mózes és a fogságából kiszabadult nemzete.

Korunk szomorú jelensége a lelki elsivatagosodás, lelki kiégettség tünete, jelensége. Nem akarok pesszimista hangot megütni, de mégis ki kell jelentenem, hogy újból divatba jött az aranyborjú imádata, a pénz, az anyagiak előtti hódolat, s megfedekezünk a lélek műveléséről, ezért személyekre, sőt személyiségekre van szüksége a világnak, akik teljes lélekkel és az értelem fényével az esendő ember felé fordulnak.

Elege van a nemzetünknek, az egyházaknak – az egyházunknak- a hazug demagógokból, a mellébeszélőkből, akik csak néznek, de nem látnak.

A lelkeszi tevékenység megkoronázása a szószéki szolgálat, de ez ma már nem elég, a lelkésznek el kell vegyülnie a gyülekezetben- a Szentírás szavaival élve: „Együtt kell sírni a sírókkal és együtt örvendezni az örvendezőikkel”. Tanítómesterünk Jézus így fogalmazta meg: „Az én terhem könnyű, s az én igám gyönyörűsége”

Morális válság- könnyű kimondani- de mit tudunk cserébe adni és hogyan? Szerény véleményem szerint:

Észrevenni a kiszámíthatatlan élet országútján haladva a bajok, a nehézségek, az emberi gyarlóságok, a bizonytalanságok szakadékába esett embert és mentőövet nyújtani feléje. Felemelni az elesettet, utat mutatni a tétovázóknak, bekötni a sebeket és gyámolítani a magára hagyottakat. Ez a lelkész, az egyházak, az egyházközösségek feladata. Ez a járható út, ez a jövő, a holnap. Debreceni egyházközösségünknek nincs más választása, mint a hagyományokra építve, ezen az úton haladni – csak így lesz holnapunk, jövőnk.

Az atyai örökséget tovább kell vinni- eljutni az élő egyházig. Hisz a lelkész nem csak teológus, hanem sokoldalú ember kell legyen. Feladatai közül kiemelném mindenekelőtt a szélsőséges és világgellenes csoportosulások, a szekták elleni fellépését – minden egyes unitárius egyházközösségben. Világos követelmény, hogy a feladatokat meg kell osztani egyháziak és világiak között. Az egyházközösségek, az unitárius egyház feladata vezetni, megtartani az unitárius közösséget. A hitviták ideje lejárt, a mai kor emberét elsősorban nem az érdekli, hogy ki milyen vallású, hanem az, hogy hogyan tud felszínen maradni ebben a kiszámíthatatlan világban. Ennek ellenére erős egyéniségű, jól képzett, harcos jellemű lelkészekre van szükség, akik a vita folyamán meg mernek szólalni, logikusan, tisztán érthetően beszélnek és érveikben meggyőzőek.

Az unitárius egyházközösségek feladata vonzóvá tenni a templomot, nem csak az egyháztalálkozó számára, hanem minél nagyobb tömegek számára. A szószéki beszéd legyen intő és nevelő jellegű, ragadja meg a lelkeket, tegye vonzóvá a templomokat, terjedjen ki a mai mindennapi életünkre.

Legyünk büszkék arra, hogy hitünk sohasem került ellentétbe a tudományos, művészeti alkotásokkal. El kell ismernünk, hogy mi vagyunk az ökumenikus együttműködésre legérettebbek és legérdekeltebbek. Nap, mint nap érzékelem, hogy a vádaskodás, koholt vádak dramaturgiája, a tudatlanság és a rosszindulat mélyíti a szakadékot. Ezért nem lehet megkerülni azt a kérdést sem, hogy kell-e konszenzus? Kell-e összefogni, tárgyalni, egyeztetni? Igen kell. Nagyon fontos, a kommunikáció kiszélesítése, mind függőleges, mind vízszintes irányban. Ez hatványozottan érvényes Debrecen vonatkozásában. Vegyük észre, hogy országshoz az egyházfők kerekasztal mellé ültek és a jövőnkéről tanácskoztak. A morális válságból való kiutat keresték. Miért? Azért mert olyan világot élünk, ahol átértékelődött Isten szerepe, ahol a hit egyre gyengébb. A terjedő ateizmus átalakította világunkat és a hit alapjául a pénzt tette.

Istenné emelte a fogyasztást és templomokká a bevásárló központokat. A mi egyházunk történetében nem voltak főnemeseink, a hívek tartották fenn adományaikból. Az unitárius egyház mindig szegény egyház volt, a többi nagy egyházhoz viszonyítva. Nem szégyelljük, hogy a protestáns egyházak templomai az egyszerűség, a puritánság jegyében épültek, nem cicomázott külsővel és belsővel készültek.

Voltak vidékek ahol a reformáció hatására az egyszerű emberek saját elképzelésük szerint építették templomaikat, ahová mezítláb is beléphettek. S ami nagyon fontos, anyanyelvükön – magyar nyelven – hallgathatták az egyházi szertartásokat. Tehát a reformáció üzenete eljutott az egyszerű emberekig.

Igen, mi protestánsok, unitáriusok, büszkék templomainkban a nép nyelvén szólt az ige, az ének. templom falai közé. Ezt tette Arany és Petőfi is, a nép szintre – persze jóval később.

Nekünk unitáriusoknak kötelességünk megismertetni templomaink évszázadokon át nem csak falakból, istentiszteletekből állottak. Mindezeket átszötte a biztos, belső sugárzás, amibe emberré formálódhatott. Sokszor a falak őrizték a lelket, máskor a lélek

Immár 440 esztendeje teljesíti hivatását. Az megtestesítői, hordozói, hírnökei mi vagyunk. Önök, Az unitarizmus tehát él. Múltban, jelenben és jövőben. Aki létere tör – nyelvét, szóhasználatát, hagyományos szemléletmódját, akarja elnémítani, kifecamítani, az az unitárius kultúra gyilkosa.

Életrajza a mi szellemi életünk, lelkünk része. Ha becsüljük, önmagunkat becsüljük. Az unitarizmus fennmaradt a sok viszontagság között is. Ma sem törekszik vallásuralomra, hanem helyet követel a világ népei között és ragaszkodik a fennmaradásához, az identitásának megőrzéséhez.

Szavaimból kitűnik, hogy nem tudom vagy nem is akarom unitárius egyházunkat elválasztani a többi protestáns egyháztól, nem tudom, hol a határvonal, de azt tudom, hogy vannak közös pontok, közös érdekek és ezeket szükséges felszínre hozni. Debreceni egyházközösség jövőjét, holnapját csak egységben a többi egyházközösséggel közösen lehet megteremteni. Az unitárius egyháznak élnie kell Debrecen adottságaival, ennek a módját közösen kell megtalálni (szociális otthon építése, élni azzal a lehetőséggel, hogy Debrecen egyetemi város).

Végezetül unitárius egyházunk, vallásunk múltját, jelenét ismerni kötelességünk. S ami a jövője – bátorítás. Hiszem, hogy többre vagyunk képesek, egyházunk és egyházközösségünk érdekében. Hiszem, hogy semmi másra nincs szükség, mint unitárius hitre, szeretetre és akaratra.

Csíki József m. gondnok

9). Rövid műsor következett ének- és zeneszámokkal, szavalatokkal:

Szíves figyelmükbe ajánljuk a videofelvételt melyen valamelyest visszacseng a hangjukban is összeillő lelkész és felesége.

Nt.Balázs László és felesége

Török Karola

Két szavatóval is megörvendezettette Török Karola a jelenlevőket. A délutáni alkalom komoly ráadásnak számított.

Buzogány lelkész zenél

Bizonyára Önök is megtapasztalják, hogy milyen kellemes énekhangja van Buzogány lelkésznek, amennyiben megnézik a videofelvételt, vagy meghallgatják a megfelelő hangfelvételt.

10). A beregi küldöttség koszorúzása

Emléktábla

A beregi küldöttség

Emléktábla

Rendkívüli napirendi pontként sor került a kapualjban elhelyezett emléktáblák megkoszorúzására. Tisztelettel megkértük kedves vendégeinket, hogy szíveskedjenek kifáradni a kapualjba, ahol sor került a beregi testvérek koszorújának elhelyezésére.

Résztevők

Ebédszünet

Jelezte a lelkész, hogy továbbra is mutatja a debreceni gyülekezet vendégszeretetének apró jeleit, hiszen hamarosan sor kerül az ebédre, melyet közösen fogyasztunk el. Ezt megelőzően azonban körbe kínálják a pohár szíverősítőt, aki azzal kívánja csalogatni az étvágyát, majd visszaérkezve egy pohár bor is várja az azzal élni szándékozókat. Természetesen továbbra is rendelkezésre áll a kávé és ásványvíz, illetve a szokásosak. Kérjük tisztelettel, hogy kedves vendégeink szíveskedjenek visszajönni a jelzett időpontra, hogy folytathassuk délutáni tevékenységünket. Még egy előadás hangzik el, az ünnepi istentiszteletet követően pedig Kiss Törék Ildikó színművésznő előadása, akit sokkal korábban kellett volna köszöntsünk, hiszen késve ugyan, de eljött ünneplésünkre.

A délutáni időre tisztelettel átadom az elnöki tiszteletet Dr. Rezi Elek főjegyző úrnak.

10). Pap Gy. László: VALLÁSOSSÁGOM MA – HOLNAP

UNITÁRIUS HIT- ÉS ÉLETFELFOGÁSOM

(Törődék)

Jelen munkám azért készült, hogy betekintést kínáljak vallásos felfogásomba, de egyben számba vehessék a mai és későbbi szemlélők elképzelésemet, melyre felépíteni kívánom a debreceni gyülekezet vallásos jövőjét. Arra törekedtem ismertetőm elkészítésekor, hogy személyvényeket válogassak és bemutassak a majdnem negyed századra terjedő szolgálatom időszakából, melyben meghatározó módon jelen voltak hitem alappillérei, de személyes meggyőződéseim, s nem utolsósorban azok, akikben mai nap is látom munkám célját, értelmét. Unitárius hit- és életfelfogásomat 4 beosztásban részletezem, s hangsúlyozom, hogy ebben nem követek régebbi sémákat, vagy ilyen esetekben szükséges irányzatokat.

1). SZEMÉLYEKRŐL

1/. ISTEN

Engem csodálattal tölt el mindig, amikor erről a felismerésről beszélhetek. Addig volt késő, míg meg nem hallottam Jézus szájából, hogy a *boldogság maga Isten*. Mennyire unitárius, hogy nem sült galambként várjuk Istennek életünkbe történő röppenését, boldogságunk elérkezését, hanem Isten segítségére számítva. Bízva Jézus tanításaiban, elfogadjuk, hogy Jézus az igazi boldogság útjára vezet minket, mai tanítványait is, akik rendszerint nem jutunk túl a közvetlen jutalom határán. Ránk bízva a feladatot, hogy ebben éppen mi legyünk azok, akik felülemelkedünk a nehézségeken, azaz elérjük célunkat.

Isten tulajdonságai közül e helyen kettőt emelek ki. Az egyik, melyet elég gyakran emlegetek, hogy **Isten nem személyválogató**. Számomra mindenkor nagyon fontos szempontnak számít. Ez abból derül ki, hogy nincs különbség, még látszólag sem Izrael fiai, azaz a zsidók, illetve a nem zsidók között. A különböző vélemények, vagy igazolások nem változtatnak a tényen.

Isten **mindenhatóságát** megkérdőjelezik sokan, amikor felteszik a kérdést, hogy miért nem akadályozta meg pl. Heródest a gyermekgyilkosság véghezvitelében. De hasonló kérdések születtek, hogy miért nem gátolta meg Stalint, vagy Ceausescut, vagy az afrikai államokban folyó gyilkosságokat? Azért, mert túllépnek a hatáskörén? Nem. Meg kell mindenkinek értenie, hogy Istenre nem erőltethetjük rá emberi gondolatainkat! Meg kell határoznunk, hogy melyek azok a cselekedetek, melyekről való döntés és véghezvitel az emberek kezében van, és melyek azok, melyekben kiigazíthat minket Isten, vagy segíthet rajtunk gondviselő szeretetével!

2/. JÉZUS

Eleg gyakran szembesülök azzal a kihívással, hogy „keresztény” testvéreinknek meg kell fogalmaznom Jézusról vallott felfogásomat. Én a következőképp teszem ezt: Jézus Isten új népének, de

az egyháznak a megteremtője is. A Hegyi beszédben egy „*alkotmányt*” adott, hogy megtanítsa mindenkori hallgatóságát az ő helyes követésére. Megvizsgáltam az eseményeket és megállapítom, hogy az evangélistáknak céljuk volt, hogy a ma is olvasható formában mutassák be a történeteket. Gondolkodásom azonban rákérdez, hogy mi is a tudományos álláspont és hogyan egyeztetem unitáriusként a legendát a valósággal?

A pütkösi események előtt még nem hittek saját testvérei sem Jézusban (János 7,5.), ami sokszor komoly feltűnést is keltett másokkal - kívülállókkal - szemben. Kiolvastam a tudósításokból, hogy a testvérek képtelenek voltak megérteni bátyjukat, s éppen emiatt egy alkalommal, amikor a körülvevő tömeg annyira lefoglalta Jézust, hogy még enni sem volt idő, megjegyezték, hogy *magán kívül van*. (Márk 3,21.) Érdekesnek számít az a jelenet is, amikor Jézust éppen prédikálása közben figyelmeztették, hogy kinn várnak rá szülei és testvérei, aki nyomban szellemi rokonaival helyezte egy síkra hallgatóságát. Az egyik Jézus film nagyon érdekesen vázolta ezt a jelenetet, hiszen mire észbe kapott volna a néző, hogy Jézus miként utasította el vér szerinti rokonait, nyomban indult is a Mester kifele, s ebből a mozdulatból érezhető, hogy sokat jelentett neki a vér szerinti rokonság fenntartása.

A fentiek után kimondom azt, aminek hallatán megborzadnak, elképednek keresztény testvéreink. Igen, szerintem is **Jézus ember** volt, annak ellenére hangsúlyozom, hogy a többi, hivatalosnak mondott álláspont titokban igyekszik tartani azt, hogy Jézusnak földi - testi kapcsolatai is lettek volna. Ezen állásponttal ellentétben állnak a Bibliai tudósítások, de unitárius meggyőződésem, hitfelfogásom is.

a). A GYÓGYÍTÓ JÉZUSRÓL.

Kétféleképpen közelítek a történetekhez: testi- és lelki gyógyításokként kezelem. Minden gyógyításnál azonban a meggyógyulás **fontos követelménye a hit**. A béna kezű ember esetében komoly hangsúlyt nyert a **bizalom**, s mint minden hasonló esetben itt is megkapta a megérdemelt gyógyulást. Ugyanez állhat egy megbomlott lelkiállapotú emberre is. Viszont vigyázom a másik esetben, hiszen képtelen vagyok beszélni az elmebetegségben szenvedő erős hitéről, s az orvostudomány által sem igazolható mesés gyógyítások esetében is megfelelő körültekintéssel kezelem a történeteket. Végül pedig kijelentem, hogy mindenkor hiszek Isten gyógyító hatalmában, s abban is, hogy lehetséges a csoda a gyógyulás terén, de csakis emberi közreműködéssel és Isten segítségével.

b). JÉZUS PRÉDIKÁLÁSA

Jézus példázatos formában a tanítványok életének minőségét jellemzi úgy, hogy közben kötelességükre és felelősségükre eszmélteti őket. A tanítás két gondolat-körre tagolódva éri el csúcspontját. Az első magától értetődően arra vonatkozik, hogy a tanítványoknak kell felvállalniuk a só szerepét, a második viszont, - mellyel a későbbiekben találkozunk, arra vonatkozik, hogy a beszédnek, mint olyannak sóval fűszerezettnek kell lennie. A sorrendet nem szabad felcserélni éppen abból kifolyóan, hogy a tanítás elsősorban Jézus közeli tanítványainak szólt, tehát nekik kellett azonosulniuk a mindennek ízt adó sóval. Nagy különbség: *tegyétek! Nem azt jelenti, hogy fogjuk meg és vigyétek! Hanem: Jöjjetek utánam és azt cselekedjétek, amit én teszek!*

c). JÉZUS ÉS AZ ÚJ TÖRVÉNY

Jézus megjelenésével feloldódott bennem is a belső ellentmondás, mely lelkiismeretemet a rossz foglyává tehető. Bár elévültek az Izrael intézményével kapcsolatos törvények, a jogi és kultikus szabályok, továbbra is fennáll a parancsolatok erkölcsi eszménye, amit a **szeretet parancsa**, azaz a törvény teljesítése foglal össze. A régi rend megszakadt, mert a fenti lehetőséget Isten úgy adja meg, hogy betölti szívemet.

Jellemző Jézus állásfoglalására, hogy új ruhában jelenteti meg a régi törvényt, amikor pl. kijelentette, hogy magasabb rendű vagyok, mint az ünnepnap. Ettől kezdve egyetlen tanítóra kell figyelniem (Mt 23, 10.), aki felvettem a törvény igáját, s most a Jézus keresztjét is el akarom hordozni.

A parancsok között van egy, amely régi és új egyben: a **testvéri szeretet parancsa**, mely Isten szeretetéből ered. A törvény akkor veszítette el hatályát, amikor előírásai szerint elítélték Jézust, de egyben megszületett egy más és újszerű törvény, mely Jézushoz kapcsolódott, s ez maradt egyszer, s mindenkorra a keresztény élet, életem alapszabálya: a **SZERETET**.

Egyetlen jézusi tanítást emelek ki abból a gazdag tárházból, melyet felkínál számomra is a Szentírás, s mellyel élek a magam rendjén. Imádságaim lényegét a következőben foglalom össze: Imádkozom, nemcsak azért, hogy elnyerjem Isten örökös gondviselését, hanem **mederben tartsam a lelkemet**. Ne legyen semmi olyan fordulat életem folyamán, mely kibillenthetné lelki egyensúlyomat,

s bármilyen veszedelem is törjön rám, éppen nyugodt lelkiállapotom segítsen át az újabb akadályon. Gyötrelmek, szenvedések sorozatosan átszövik emberi életemet, s hogy milyenek lesznek a megjövendőlt időszakban, már nem is fontos, ha arra gondolok, hogy milyen keserves tapasztalataink voltak, s vannak földi szenvedéseinket illetően.

d). ESKÜ

Bármennyire is távol tartom magam, bármennyire is hangsúlyozom, hogy az unitárius ember nem esküdözik, mégis tapasztalom, hogy jelen van életünkben az esküdözés több válfaja. Példaként veszem az esküvői fogadalmat: „Esküszöm az egy igaz, élő Istenre...” – mondtam. Helyes-e, szabad-e nekem belefoglalom Isten nevét akár egy házasságkötési formulába, melyet vagy megtartok, vagy rövidebb, hosszabb idő után felborítok. Egy másik példa már az általánosságba torkollik, hiszen a „Bizony Isten” – kifejezés mögött nemcsak megerősítési szándék lapul, hanem az a megfogalmazás is, melyet elég gyakran hallok embertársaim szájából, hogy „Esküszöm az Istenre” – hogy így, meg amúgy van ez, vagy amaz. Jobb nekem, ha az eskü, illetve esküdözés esetében Jézusnak arra a tanítására figyelek, amikor azt mondja, hogy: „Így beszéljétek inkább: az igen igen, a nem nem. Ami ezenfelül van, a gonosztól való.” (Mt 5.37).

e). TÖKÉLETESSÉG

Utolsó helyre hagytam, viszont sokkal előkelőbb helyet foglal el unitárius szemléletemben, hit és életfelfogásomban a **tökéletességre** való törekvés. 1 kérdésem és 6 megállapításom van.

Ki a tökéletes ember?

1. Aki érti Jézus tudományát.
2. Aki mindennél nagyobbra becsüli azt.
3. Aki beszédében nem ingadozik, el nem esik.
4. Aki halad a tökéletesség felé.
5. Aki igyekszik a békességre.
6. Akik igyekeznek másokat is tökéletessé tenni.

Tökéletesség és haladás. A hódító tökéletesség soha sincs megelégedve az elért eredménnyel. A **haladás** eszméje szorosan társul a tökéletesség gondolatával. Jézus tanítványaként haladnom kell előre. Növekednem kell szeretetben és megismerésben. Végül pedig a tökéletesség egy olyan kiváltságos állapot, melyet csakis Istenre értelmezhetek.

3/. TANÍTVÁNYOK

Érdekes módon, amikor a **Jézus követőkről** hallok azonnal az jut eszembe, amit megfogalmazott Jézus, hogy nem lesz zavartalan annak az élete, aki kapcsolatba kerül vele. Bármilyen történelmi időszakot is vehetek alapul, mindegyikben komoly követelménynek számított a Jézus tanítása melletti megmaradás. Nemcsak a hittel járó kiállásról kellett tanúbizonyságot tenniük, hanem el kellett szenvedniük azokat a támadásokat is, melyektől csak akkor mentesültek, amennyiben megtagadták Jézust.

Három kérdésem van:

1. Miért volt fontos tanítványokat szereznie Jézusnak?
2. Ha abban a korban éltem volna, akkor hogyan cselekszem?
3. Lehetek-e ma-holnap jézustanítvány?

Amint a só jelen kell legyen az ennivalóban, úgy a tanítványok jelenléte is elmaradhatatlan a világban. Amennyiben nem töltik be hivatásukat, akkor egy súlyos ítéletnek alá kell vetniük magukat, mellőzni fogják őket, mint, akikre már nincsen semmilyen szükség. Ez közelebbről azt jelenti, - amennyiben a só hasonlatára jobban odafigyelek, hogy a só ebben az összefüggésben úgy szerepel, mint a szövetség jele Isten, a tanítványság és köztem. Amennyiben a só elveszíti ízét, ez annyit jelent, hogy a szövetség megszakad Istennel, amit aztán többé megújítanom nem lehet. Mint a mindenkori tanítványnak, meg kell maradnom a föld sójának, azaz meg kell őriznem, és ízessé kell tennem az emberek világát. Amennyiben nem ezt teszem, akkor megérdemlem, hogy kidobjanak és eltapossanak az emberek.

4/. KERESZTELŐ JÁNOS

Keresztelő János alakját emelem ki a Jézusé és a tanítványoké után. Szerény külsőjével ellentétben kemény fogalmazásban használja buzdításait, melyek elsősorban a farizeusok¹, a képmutatók és a saduceusok² ellen irányultak.

Elhangzik az egyetemes parancs: a **nincsteleneknek adni** abból, aminek viszonylag mi birtokosai vagyunk. A megdöbbenő mondanivaló az, hogy aki megtért, az megmaradhat hivatásában, akár vámszedő, akár pedig katona, csak az a fontos, hogy az emberiség parancsa ellen ne vétkezzen: ne tekintse például a vámszedő hivatását a mások rovására történő meggazdagodás lehetőségének, ha pedig katona, akkor ne adja fejét olyanra, hogy azáltal embertársai életét zavarja, vagy megrontsa. János hűségesen végrehajtotta feladatát, amikor így hirdette meg népének az örömmüzenetet. Sorsa az ószövetségi prófétáké lett. Sorsom, hogy nyíltan szóljam az örömmüzenetet.

2). SZEMÉLY – KÉPZETEK

Lehet, hogy megdöbbenve tapasztalja a tisztelt hallgatóság, a későbbiek során a templomi gyülekezet is, hogy időnként az unitárius hitfelfogás számára idegen fogalmak hangzanak el beszédeimben. Figyelni kell azonban azokat az összefüggéseket, melyekben csakis és kizárólagosan helyet biztosítok számukra. Azt vallom ugyanis, hogy a társadalmi együttélésünknek köszönhetően, nem tudjuk elzárni magunktól azokat a más vallásból származó képzeteket, melyekkel időnként szembe találjuk magunkat a Biblia lapjain is. Ezek közül válogattam ötöt.

1/. KÍSÉRTÉS

Egy olyan bibliai fogalom, miszerint próba alá esem, s általában az az indíttatás, hogy tévútra csábítson, amennyiben arra hajlítható ember vagyok. Megkérdem azonban, hogy ki, vagy mi a kísértő. Betegség, szomorúság, pénz, vagy más hasonló hatalom vonzáskörébe kerültem-e? Meddig terjed az isteni gondviselés, melynek karjaiba kapaszkodva sikerül kimaradnom ebből a folyamatból? Kettős kiutat látok. Az egyik mindenképpen arra mutat, amikor sikerül megmaradnom az Isten iránti reménységben, bizalomban. A másik talán nehezebb: Nemet mondanom az emberi gyengeségek, gyarlóságok csábítására.

2/. SÁTÁN

Amikor először olvastam valahol, hogy görög elnevezése szátán, ami Sziruszban **ellenkezőt** jelentett, úgy találtam, hogy igen sok megtestesítője van ennek a képzeletbeli alaknak, hiszen magam is olyan utat járok, ahol elég gyakran előfordul, hogy szembehelyezkedem embertársaim, időnként a felsőbbiség véleményével is. Így joggal mondhatják nekem, hogy távozz tőlem szátán, te velem ellenkező! Igaz ennek ellentéte is.

3/. SORS

Személy szerint nem hiszek a sorsszerűségben, mert boldogabb vagyok, ha abban bízom, hogy Isten igazgatja az életemet. Igaznak minősítem e felfogást a történelem egészére is, hiszen sokan megfordulnának a sírjukban, ha azt állítanám önfeláldozó életükről, hogy a sors miatt, és nem önszántukból áldozták fel életüket. Ennek ellenére magam is beleesem annak csapdájába, hogy időnként „sorsot” emlegetek, de valahogy a következő formában: „*Bármiképpen is alakuljon a mi dolgunk és sorsunk*” gyülekezeten belül, egyetlen jellemzője szabad legyen egyházközönségi életünknek, az öröm. Örövendünk kell tehát, hogy lét van ígérve ennek a maroknyi családnak, mely nem szenvedésre, vagy túlélésre, hanem egyszerűen életre van ítélve.

4/. SZABADÍTÓ

Feltételezem, hogy én is jelen vagyok ott, ahol nemcsak a farizeusok gyűltek egybe, hanem ott voltak a tanítványok Jézus körül, sőt egy komoly hallgatóság is részt vett az eseményekben, akiknek összetevődése hűen jellemezte az akkori, de a mostani kor társadalmi berendeződését. Azt könnyen elintézem, hogy miként viszonyult a farizeusság a feltett kérdésekhez, de nem rendeztem le azt, hogy mit válaszolok én, amennyiben felteszik a kérdést, hogy **mit hiszek Jézusról? Messiás-e, Dávid fia-e?**

¹ A farizeusok a mózesi törvénynek és hagyományos magyarázatának aprólékos, néha szertelen sűrűtői voltak.

² A saduceusok a lélek halhatatlanságát s az isteni igazságszolgáltatást tagadó gazdag társadalmi osztály volt.

Ismételten gyermek, ifjúkorom vallásos ismereteihez menekülök segítségért, amikor Jézus megváltói tevékenységéről tanultam. Persze a Kátékérdések kikerültek a Messiás, vagy Megváltó kifejezéseket, de használták a SZABADÍTÓT. Jézus szabadítását három tényezőben rögzítem, mint a Káténk: megszabadít a *tudatlanságtól*, a *bűntől* és a *halál félelmétől*. „ilyen értelemben” hiszem, hogy ő a mi szabadítónk”.

3). TANÍTÁSAIM

1/. SZENTÍRÁSRÓL

Ne vegye senki rossz néven, de azért használom előszeretettel a **Szentírás** megnevezést, mert egyszerűen tetszik. Régebről észrevettem, hogy a Szentírás iránt érdeklődés mutatkozik bennem, s ennek érdekében unitáriusként, a tudományos követelményeknek megfelelően vettem kézbe, olvasom, tanulmányozom, lehetőség szerint egy mai, élő nyelven. Igyekszem arra, hogy lelki táplálékkommá váljon, s naponként életem része legyen, mint a kenyér. A Szentírás gyakori olvasása tökéletesebb megismerésre vezet, s így egyre lángolóbban szeretem Istent, követem Jézus tanításait, és élem a szeretet parancsát. A Szentírás egy olyan kútforrás számomra, mely megerősít az élet megpróbáltatásai között és tiszta örömmel tölti meg szívemet.

2/. BOLDOGSÁGRÓL

Emberként akarom a boldogságot. Többféle nevet adok én is neki: **élet, béke, öröm, nyugalom, áldás, üdvösség**. Mikor Jézus kijelenti, hogy *Boldogok a szegények és boldogtalanok a gazdagok*, akkor ezzel nem áldást akar mondani, ami boldogságot hoz, sem átkot, ami szenvedéseket fog előidézni, hanem szerzett tapasztalata alapján buzdít a boldogságra. A földi boldogság maga az élet, s ezt természetesen ezzel is azonosították. Másként fogalmazva az igazi boldogság az, ha életnek nevezhető ÉLETE van. Mi a boldogság?

1. Isten országa testközelben: boldog vagyok, hogy lehetek valakié!
2. A megalázás nem jelent boldogtalanságot.
3. A békesség = létszükséglet.
4. Nem a magam igazságáért, meggyőződéséért viselem az üldözéseket, hanem Jézus

követéséért.

3/. BŰNBÁNATRÓL

Előfordulhat, hogy rosszul teszem, de én egy helyen tárgyalom a **böjt kérdését a bűnbánati gyakorlattal**. Unitárius álláspontomat hivatott igazolni az a meglátás, miszerint a leghelyesebb a lelki böjt, vagyis a mértékletes életmód. A helyes böjt tehát az, ha mindenben úgy cselekszem, mint Isten szolgálja: mértékletesen és helyesen viszonyulok a jelenvaló élethez.

Szinte mindenkor Keresztelő Jánossal kötöm össze a fogalmat. Így hangsúlyozom, hogy szükségem van arra, hogy szembenézzek önmagammal. Naponta tükörbe nézek, s ahogy félrefordultam nyomban elfeledem, hogy milyen is az ábrázatom, mások arcán sokkal könnyebben rögzítem a vonásokat, s holtuk után is kivetítődnek lelki szemeim előtt szabályos formájukban. Úgy tartom, kell önvizsgálatot tartanom unitárius emberként. Nem szégyen kifejezésre juttatnom imádságban, prédikációban, vagy egyénileg, hogy gyarló vagyok. Feltehető a kérdés, hogy hányszor követhetem el ugyanazt a vétket? Ezt követően pedig, hogy van- e bűnbocsánat? Vajon Isten hányszor bocsátja meg ugyanazt a tévedésemet?

4/. HALOTTAKRÓL

Nem akarok szájalmat ébreszteni senkiben magam iránt, hiszen tudom, hogy lelkészi szolgálattal együtt jár, hogy elprédikáljam a halottakat, s időnként megkönnyezem elvesztésüket. Szerintem akkor értelmezem helyesen a „*halottak temessék el halottaikat*”, és a hasonló, Jézusnak tulajdonított tanítást, ha egyszer, s mindenkorra figyelek a szándéokra, mely a hivatásszerű követés sürgető feladatára hívta fel a figyelmet. Amennyiben a fontossági sorrendet nézem, akkor szembetűnő, hogy a követés sokkal előbb áll annál a kultikus cselekedetnél, mely a temetéshez kapcsolódik. Sőt kihangsúlyozhatom, hogy amíg Jézus követése elszántságot és feltétel nélküli odaadást követel, addig az otthon maradottak nyugodtan eleget tehetnek szertartásbeli kötelességüknek. Szomorú szívvel maradtam mindig.

5/. ÖRÖKÉLETRŐL

A halál kérdése után azonnal adódik az örökélet gondolata. Erről egy terjedelmes dolgozatot készítettem még a lelkeszi pályafutásom 20. évében, ami olvasható internetes naplóm, illetve a debreceni napló oldalain³.

Tulajdonképpen az a lényeges, hogy Isten nem a halottak, hanem az élők Istene, bár ez merész megjegyzés. Amennyiben elhangzott már a Mózes idejében az égő csipkebokor árnyékában, miért ne ismételhétném meg én is 2008 őszén. Egész életemet ugyanis az a hit hatja át, hogy rendületlen bízom Isten gondviselő szeretetében. Amiként gondja van a mező fűvére és az ég madaraira, fokozott gondot visel ránk, az emberekre. Ennek köszönhetően, tehát szerető gondoskodásában vagyok és maradok egész életem folyamán. Az aztán hitbeli nagyságom kérdése, hogy hiszek-e, vagy nem a halálunkat követő örökélet létezésében. Egyéni felfogásomtól, de hitemtől függ, hogy bízom-e igazságszolgáltatásában, s abban, hogy visszakért, visszaadott lelkem további életre talál gondviselő Atyánknál, Istenünknél?!

Unitárius hitem megengedi számomra ezt a reménységet, s mert sokakat megtartott eddig, miért fosztanám meg éppen saját magamat ettől. Annyi bizonyos, hogy nem dönthetem el Isten igazságszolgáltatásának végső kimenetelét, s így nem határozhatom meg, hogy részese leszek-e, vagy nem az örökéletnek. Azt azonban már régebről eldöntöttem, hogy mit jelent a számomra is hátrahagyott kettős parancs, illetve mekkora mértékben teljesítettem azt. Ennek betöltése jelenti Isten Törvényét, akaratát, s ígéreteinek valóra váltását.

6/. ÉPÍTÉSRŐL

Ha házépítésbe kezdek, akkor szem előtt tartom azokat a természeti viszonyosságokat, melyeknek ellene kell álljon építményem, különben fölösleges minden áldozat. Amennyiben életemet támadják meg a váratlan fordulatok, akkor az isteni gondviselés megerősít hitemben és reménységemben, mert emberi életem sokkal többet ér annál, hogy lemondással odaadjam a pusztulás örvényének.

7/. MEGPRÓBÁLTATÁSRÓL

Életem folyamán nagyon sok kellemetlenség ért. Ezek mind fizikailag, mind szellemileg komoly erőfeszítést jelentettek. Az a kérdés tevődik fel, hogy miként alapoztam lelki életemet és hogyan építgetem azt egy egész életen át? Pl., a ház építésénél ráfoghatom a mesterre, vagy éppen csoportjára a rossz alapozás, illetve a kivitelezés tényét. Viszont, amikor saját életem alapozásáról és építéséről, illetve annak esetleges elrontásáról beszélek, akkor csakis önmagamot marasztalhatom el.

8/. MENEKÜLÉSRŐL

A menekülés mást és mást tanácsol. Először, hogy egyáltalán nem megoldás, amikor elszaladok a nehézségek elől. Különböző is, hová szaladhatnék Isten színe elől? Időnként azonban bebizonyosodott, hogy akik életüket mentették, életben maradtak. Azok, akik szembeszegültek a veszedelemmel, elpusztultak. Az egyik csoportot gyáváknak, míg a másikat hősöknek nevezte az utókor. Nekem kell döntenem, hogy az adott helyzetben miként cselekszem. Mi az, ami elől menekülök, és mi az, amivel szembeszállok.

9/. HŰSÉGRŐL

Soha nem feledkezhetek el a gyakorolt hűségről. Erről kell bizonyosságot tegyek nap, mint nap szűk családomban, de tágabb környezetemben is. Könnyű a kutyának hűségesnek lennie – mondják sokan, hiszen alaptermészete. Nem ártana, ha mindannyiunknak alaptermészetünké válna a hűség, mert sok nehézségben megsegítené Isten.

4). JÖVŐBENÉZÉSEM

1). A KIEJTETT SZÓ

Itt szinte azt mondhatom, hogy addig talán nincs is semmi baj, míg meg nem szólalok. Az igazi gond akkor kezdődik, amikor már többé nem tudom megtartóztatni nyelvemet, s sokszor szinte akaratom ellenére is kiröppen számon a gonosz szóba öntött gondolat. Van eset rá, hogy alig nyitottam ki a számat, máris a gondolat kisuhant rajta. Fel is fogtam ezt, de ha nincs hangos reagálás rá, akkor tévesen is befolyásolhatom magam. Arra gondolok, hogy, akinek céloztam a meggondolatlanul kiejtett, gonosz mondatot, nem is fogta fel olyan komolyan, mint, ahogy az később kiderült. Abban a tévhitben ringattam tehát magam, hogy talán nem is volt a meggondolatlanul kiejtett mondatnak olyan

³ <http://uninaplo.unitarius-halo.net/debrecen/>; <http://uninaplo.unitarius-halo.net/pagylaszlo/>.

súlya, mint, amilyen kemény volt valóban a megfogalmazás. A megsértett jóindulatától függ sokszor, hogy nem veszi tudomásul gonosz kijelentéseimet.

2/. ERKÖLCSI KÖVETELMÉNY

Olyan érzésem támad sokszor, mintha Isten igazságtalanul bána azokkal, akik különben véletlenszerűen cseppentek bele a nagy életbe. Vajon szabad-e nekem ilyen irányba terelnem a gondolatokat? Bizonyára nem. Amennyiben az életnek egy ilyen fontos összetevőjével ajándékoz meg Isten, akkor megtehetek egy annyt, hogy tisztelettel viseltetem iránta. Ugyanez vonatkozik emberi életem kapcsolataira is. Bárki is örömben, jólétben akar részesíteni életem folyamán, tartozom neki a megfelelő tisztelettel és szeretettel. Ez nem szolgásgba, igába való önkényszerítés, hanem alapvető, erkölcsi követelmény.

3/. A PRÓFÉTA SZEMÉLYES SORSA

Akik saját nevükben beszélnek, cselekednek, azok hamis próféták. Az igaziak viszont tudják, hogy valaki „MÁS” készíti arra, hogy szóljanak. A „másik” jelenléte sokszor belső küzdelmet vált ki a prófétákban, de végül is Isten megengedi remélni nekik a sikerek elérését.

A próféta és a törvény nem két különböző álláspont, csupán két különböző szerepről, egymástól el nem szigetelt részről van szó. A törvény minden időre kimondta, hogy mit kell tennem. A próféta leleplezte a bűnöket, melyek a törvény ellen támadtak. Az különböztette meg őket a törvény képviselőitől, hogy egy eset elbírálásánál nem várt a próféta arra, hogy tanácsot kérjenek tőle, s egyenesen Istenre hivatkozott, amikor a törvényt összekapcsolta a létezéssel. Én is néha jelképes szereplőket használok, máskor pedig közvetlenül emlékeztetek egy adott cselekedetre.

Esetenként meglepetésszerűen világítok rá mondanivalómra.

4/. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

Unitárius vallásunk tanításában is szerepel az isteni igazságszolgáltatás. Legjobb példa erre éppen Káténk 43. kérdése, illetve felelete: *Isten megítéli életünket és minden cselekedetünket. A jót jutalmazza, a rosszat bünteti. Életének és cselekedeteinek következményeit mindenkinek viselnie kell.* Ugyanerről szól a 114. kérdés is: *Az örökéletben Isten megvizsgálja mindenkinek az életét és cselekedeteit. Jutalmat, vagy büntetést mér ránk a szerint, amint éltünk.* Arról azonban nem szívesen tárgyalok, hogy miként történik ez az igazságszolgáltatás

Debrecen, 2008. október 25.-én.

Atyafiságos tisztelettel:
Pap Gy László unitárius lelkész

11). Testvériség hivatalos megkötése

Török István

Az Olthévízi, Nagyváradi és debreceni Unitárius egyházközségek nevében ünnepélyesen kinyilvánítjuk együttműködési szándékunkat a kölcsönös tisztelet, és megbecsülés jegyében, az unitárius szellemiségben. Egyházi törvényeink, hagyományaink, és szokásaink keretein belül. Szándéknyilatkozatunkat, amelyet Isten és ember előtt teszünk, a mai alkalomra készült ajándékok kölcsönös kicserélése által, s adott szavunkkal, kézfogásainkkal megpecsételünk.

Isten áldása legyen e
szövetségkötésen!

Buzogány Csoma István

Amint szolgatársam is jelezte a délelőtti folyamán, mi is készítettünk közösen egy ajándékot a legnagyobbik testvérünknek, de mielőtt ezt átadnám, ez tulajdonképpen a három templom, melyeknek a festője, Halmágyi Csaba, aki eljött velünk és megtisztelt bennünket. Mielőtt átadnánk, szeretnék néhány gondolatot hozzáfűzni. Külön öröm – és őszintén mondom – öröm számomra ez a találkozó és nagyon örvendtem, amikor a nyáron ez az ötlet felvetődött, mert azt érzem, hogy – hála Istennek –

ezek a testvéregyházi kapcsolatok, ezek tudnak új mederben folyni. Miért mondom ezt? Azért, mert, amikor testvéregyházi közösségről, kapcsolatáról, vagy annak teremtéséről van szó, akkor képzeletünk már az óceánon túl jár és vannak, akik előtt már a dollár jelek is megjelennek, viszont a testvéregyházi kapcsolat nem erről szól. Nem erről kell szóljon. Itt vagyunk, egymásra vagyunk utalva és én szerintem, akik találkozni szoktunk, akik testvéreknek tartják magukat, egy közösséghez tartoznak, azoknak van egy sajátos élménye, ajándéka, mégpedig az, hogy a sehova sem tartozás élményéből belépnek a közösségi érzés csodájába. Szimbolizálja, tehát akkor az összetartozási, barátsági összetartozási élményt ez az ajándék és a jó Isten áldja meg a mi közös utunkat.

12). Pálffy László főgondnok h. zárszavai

Megkülönböztetett tisztelettel őszinte szeretettel köszöntök minden résztvevőt, aki ezen a nagyszerű találkozón megjelent!

Meglepetésként ért ma délelőtti Pap Gy. László, házigazda lelkész úrnak a felkérése, hogy magam is szóljak néhány szót erről a helyről. Ez a körülmény szolgáljon magyarázatul, egyúttal mentségül is felkészületlenségemre. Hogyha azonban már szólnom adatott, akkor arra törekszem, hogy ne csak beszéljek, hanem mondjak is valamit.

Az első gondolatom, hogy most már a történetekre és az elhangzottakra visszatekintve, egy rendkívül jó hangulatú és tanulságos együttlétnek lehettünk tanúi.

Talán nem túlságosan erőltetett gondolat ha azt mondom, hogy az idei év, mint reneszánsz év valamilyen laza fonálon több pontban a vallásszabadságnak a 16. századnak az elején született és a nevezetes tordai országgyűlésen kiteljesedett eszméjével, a vallásszabadság eszméjével, mert ezt is tekinthetjük a kereszténység megújulásának, újjászületésének.

Rezi Elek rektor úr és Buzogány Csoma István lelkész úr olyan gondolatokat ültetett lelkünkbe, amelyek minket lantosokat is felvérteztek, felvértezhetnek a nap, mint nap adódó kétségekkel, kérdésekkel, hitetlenkedő megtorlásokkal szemben, hogy ne csak jajongjunk, hogy nem ismernek el bennünket történelmi egyházként, valamint tárgyyszerűen is el tudjunk mondani hitünk védelmében. Hozzáteszem, hogy az Unitárius Egyház történelmi jellegét 1848-ban is, és ha jól tudom 1990-ben is Antall József miniszterelnök úr idején megerősítették és ezt mindennek ellenére a mai napig sem ismerik el.

Ez a mai találkozó hitelesítést is adhat mindnyájunknak és erősítheti ennek a gyülekezetnek is és a összes többi unitáriusoknak is az önérzetét, amiért ez a nagyszerű találkozó nem központi helyen, hanem az egyik – mondhatom így is, hogy – kis gyülekezetben került sorra.

Ez a találkozó – várható módon – ösztönözte azt a gondolatot is, amely már korábban felvetődött az itt egymásnak hűséget fogadó egyházközségeknek, hogy a gondolat ma vált valósággá és pecsételték meg megállapodással és kézfogással, emlékkopjafákkal. Különös körülmény, hogy ezúttal nem két egyházközség, hanem hármaskör született. Azt kívánom tiszta szívből, hogy legyenek máskor is ehhez hasonló /.../, de mindenképpen hasonló szellemű összejövetelek.

13). Tordai Országgyűlés határozata – 1568. Felolvasta: Kiss Török Ildikó nagyváradi színművész

Az unitárius vallás elterjedésének legjelentősebb eredménye a vallásszabadság törvényének kihirdetése volt 1568-ban, a tordai országgyűlésen. A világon először itt, Erdélyben mondták ki, hogy mindenki azt a vallást gyakorolhatja, amely felfogásával megegyezik, mert „a hit Isten ajándéka”.

Ennek a törvénynek a kimondásától számítjuk az Unitárius Egyház fennállását.

A vallásszabadság törvényét 1571-ben a marosvásárhelyi országgyűlés megerősítette.

A tordai országgyűlés határozata 1568-ban:

Urunk őfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerint, és az község ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ü lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senki fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyőgessön az tanításáért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek igéje által vagyon.

14). Istentisztelet: Székely Miklós kövendi esperes-lelkész Örökkévaló Istenünk, megtartó, édes jó Atyánk!

Ismét lepergett néhány óra az idők végtelenségének homokóráján és mi porból gyúrt testünk fölé terítettük rongyokból szőtt ünnepi ruhánkat, hogy megszentelt hajlékodban előtted kitárulkozzunk és tudjon megszületni a lélek nagy-nagy csodája – beszéljessünk Veled.

Isten – mondjuk a szót és érezzük ízét. **Szeretet** - jó Atyánk tör fel a fohász és látjuk valóság színét – **gondviselés**. „Kit küldjek el?” – halljuk a kérdést és bennünk lüktet mindannyiunkban a válasznak ritmusa: „Itt vagyok én Uram, küldj el engem!” – hogy hirdessem mindazt, amit reám bízta, a te ember-gyermekekre, a jóságot, a békességet, a szeretetet, a megértést, a dicsőséget a földön és a mennyben egyaránt.

Már megszoktad tőlünk, hogy mi, amikor hozzád fohászunk, kérünk valamit. Kérjük azt, hogy országod legyen megvalósítható itt, a mi lelkünkben, egymás között, de mindehhez szükségeltetik az is, hogy segítsél bennünket, tudjuk megőrizni nyugalomunkat, miközben a környezetünk – azt elveszíti – és emiatt bennünket okol. Segíts jó Atyánk, Istenünk, hogy tudjunk bízni önmagunkban, amikor mindenki kételkedik, de ugyanakkor legyünk elnézőek a kételkedőkkel szemben. És tudjunk megállni a segítségeddel a hamisság, az ármánykodás közepette. Tudjunk erősek maradni és tiszták a romlottság közepette, s ha kell, akkor kivárni anélkül, hogy ebbe belefáradnánk.

És segíts jó Atyánk, hogy tudjunk álmodni anélkül, hogy az álmaink rabjaivá válnánk és gondolkodni, szabadon, a te segítségeddel, hogy rögeszméink keletkezzenek. És a dicsőségben és a megaláztatásban is mindig tudjuk azt, hogy Te mindig velünk maradsz. Tudjunk megerősödni anélkül, hogy ezzel visszaélnénk, ahogyan ezt tanultuk őseinktől és tudjuk a „nagyokat” is megközelíteni, de anélkül, hogy hátat fordítanánk azoknak, akik alázatosak.

Jó Atyánk, Istenünk! Az idő végtelenségének homokóráján pereg a mi időnk. Éppen ezért engedd, segítsd a te gyermekeidet, hogy tudjuk felhasználni bölcsen ezt az időt, hogy ezt az időt csak jóra fordítsuk, mert, hogyha mindenkinek csak jót teszünk, anélkül, hogy valamilyen ellenszolgáltatást várnánk ezért, akkor tudjuk azt, biztosak vagyunk abban, hogy minden a miénk lesz: a föld és az ég, az idő és az örökkévalóság és te, jó Atyánk, Istenünk s a teremtmény, az ember.

Így áldjál, szenteljél meg bennünket ez alkalommal is, amikor mindannyian 440 esztendőért neked köszönetet mondunk. Most és minden időben, örökkön örökké. Ámen.

Miatyánk

31. sz. ének: Sorsod hagyd az Úrra

Textus: Mk 12, 14-17

„Azok pedig odamenvén, mondának néki: Mester, tudjuk hogy igaz vagy és nem gondolsz senkivel; mert nem tekintesz emberek személyére, hanem igazság szerint tanítod az Istennek útját. Szabad-é a császárnak adót fizetni vagy nem? Fizessünk-é vagy ne fizessünk? Ő pedig ismervén az ő képmutatásukat, monda nékik: Mit kísértetek engem? Hozzatok nekem egy pénzt, hogy lássam. Azok pedig hozának. És monda nékik: Kié ez a kép és a felírás? Azok pedig mondának néki: A Császáré. És felelvén Jézus, monda nékik: Adjátok [Róm. 13,7.] meg a mi a Császáré, a Császárnak, és a mi az Istené, az Istennek. És elálméklodának ő rajta.”

Ünnepi beszéd:

Számomra megtisztelő, hogy a mai alkalommal itt lehetek és ennek a tartalmas, előadásokkal tarkított, illetve gazdagított napnak végszavát, illetve az áldást mondhatom el. Nagyon régi barátság fűz lelkésztestvéremhez, és amikor szerény személyemet erre kiválasztotta, kijelölte - a püspök úr beleegyezésével-, akkor el kezdtem gondolkodni: Vajon a kövendi lelkész mit tudna mondani itt Debrecenben, aki mindenképpen azt szeretné, hogy valamilyen lelki töltettel menjenek haza, akik távolról eljöttek.

A kiválasztott evangéliumi rész – mondhatjuk úgy is, hogy egy nagyon fogós kérdés. Tulajdonképpen Jézust az ő ellenségei egyfajta válaszut elé állították. De mielőtt rátérnék a textusnak a kibontására, engedtessek meg nekem - és nem viccelek egyáltalán -, hogyha azt mondom, hogy ez egy anekdota. A csattanója a felolvasott rész második felében van. És hogyha jól odafigyelünk, akkor azonnal észre fogják venni, hogy a mindig alázatos, mindenkit szerető próféta – lehet, hogy nem mosolyogta el magát -, de érezte azt a hatalmat, ami a kezében van, amikor az ellenfeleit sarokba szorította. Didaktikus maga az anekdota mindenképpen, mert a szó maga ki van élezve, s a legjobban az marad meg az embereknek a tudatában, ami egyszerű, s egyben egyszerű.

Jézus azért lett nagy és azért nagy próféta, mert ő mindig úgy beszélt, úgy tanított, hogy mindenki értette. Ő nem filozofált: Elment a magvető és elvetette a búzát. Mi a tanulság belőle? Lehet, hogy százszoros termés, lehet, hogy hatvanszoros, lehet, hogy harmincszoros termés van, de a lényeg az, hogy érdemes vetni, magvetőnek lenni, mert lesz termés. Egyszerű. És a kovász. Lesz kenyér!

Amikor elmentek hozzá az írástudók, a farizeusok, akkor sarokba akarták szorítani mindenképpen. Jézus nemcsak, hogy megfelelt, hanem feltette a nagy kérdést nekik, amire ők már nem tudtak válaszolni. Miért mondtam, hogy szükség van az anekdotákra? A Bibliában nyomon lehet követni, de az első az én tudomásom szerint /.../ - lehet, hogy a szakemberek esetleg majd mást mondanak, akik jobban értenek hozzá. 2 Sámuel könyvében van, amikor Dávid, miután elveszítette gyermekét, akkor – a zsidó szokás szerint – el akarta önmagát – nem pusztítani, hanem ételt nem vett magához, nem akart élni. És utána pedig jött a látomás: Hogyha én megszünök, akkor mi lesz tulajdonképpen a trón-utódlással? Vagy, hogyha a történelmet nézzük, akkor Nagy Sándor is a nevét az anekdotákon keresztül tartotta meg. A gordiuszi csomó – gondolom – mindenki számára ismeretes. Vagy éppen így van Nagy Friggyessel is.

Az én meglátásom szerint Jézus a legnagyobb diadalt akkor érte el az ellenfelei fölött, amikor ezt a mondást gyakorolta, elmondta. /.../ A pénzen mi van? Persze, hogy a császár képe! Egy olyan fogós kérdés volt, mert a galileaiak, azok tulajdonképpen a zelóták voltak és Heródes Róma jóvoltából volt tulajdonképpen bábkirály. Most, hogyha azt mondom én, hogy nem kell a császárnak adót fizetni, akkor hősként ünnepelnek: Én vagyok a zelóta, a galileai, aki a népem mellett állok. Hogyha azt mondom, hogy adót kell fizetni, akkor talpnyaló vagyok, aki behódolt.

Nem vették észre a tulajdonképpeni lényegét, amit Jézus kiakart fejezni. Hogyha a császáré ez a pénzérme, akkor a császárnak meg kell adni a császáret, hiszen ez egyfajta politikai, túlélési lehetőség. De arra ti gondoltatok, hogy megadjátok-é azt, ami az Istené? Istennek! Mert a császár is csak Isten kegyelméből tud uralkodni és végül is mindannyian Isten kezében vagyunk. Akár itt a szószéken állok akár a padban ülök. Akár miniszter vagyok, akár egyfajta földműves. Isten a legfőbb hatalom és neki kell megadni azt, amit ő megérdemel.

Adó? Így mindannyian a pénzről beszélünk. Ki gazdagabb, kinek szebb a ruhája. De hát nem sokkal többet ér az, hogyha tisztességesek vagyunk? Becsületesekek vagyunk, emberségesek vagyunk? Ezt pénzzel meg lehet fizetni? Ez adó kérdése? Nem. És ezen túlmenően pedig – Kedves keresztény Testvéreim – Isten nem vár tőlünk semmiféle anyagi áldozatot. Egyszerűen néha-néha kezeinket kulcsoljuk össze és köszönjük azt meg neki, hogy bennünket teremtett, hogy fenntart és, hogy igazgat.

A mai reggel, akik odafigyeltek a püspök úr szavaira, így kezdte: *Köszöni a gondviselő Istennek, hogy itt lehet.* És higgyék el nekem, én is köszönöm a gondviselő Istennek, hogy eljöhettek, itt lehettem, együtt lehetünk. A mai napon mindannyian sokat tanulhattunk. Lelkiükben megerősödhattunk. Hagyjuk az adópénzt! Istennek adjuk meg, ami az Istené! És ekkor, ez által mi nagygyá tudunk válni.

A 440 esztendő alatt az őseink is sok adót kellett fizessenek, sokszor „vérben” is, de azért tudunk megmaradni, mert volt egy mély hitünk, volt mély hitük és éreztük azt, érezték azt, hogy elhívásuk van. Amikor azt mondták Jézusról, - nem hogy örült -, hanem nem éppen beszámítható – ilyen kijelentések is hangzottak el – ő azt mondta: *„Az én országom nem e világból való”.* Akkor azt senki nem akarta megérteni. És most már látjuk annyi esztendő múlva, hogy neki volt igaza.

Én csak azt kívánom kedves mindnyájuknak, hogy vigyék haza magukkal az anekdotát és az Istennek fizessék meg mindig, ami őt, gondviselő Atyánkat megilleti, az ő dicsőségére, emberi életünk épülésére és szépülésére, örökkön örökké. Ámen.

Csendes Ima:

Isten lélek, s ezért, akik őt imádják szükség, hogy lélekben és igazságban imádják. Jöjjetek testvéreim, imádkozzunk csendben, magunkba szállva.

Utóima:

Örökkévaló Istenünk! Megtartó édes jó Atyánk!

Köszönjük ez az áldott percek, amelyekben érezhettük atyai jóságodat és közelségedet. Kérünk, a továbbiakban is légy nekünk őriző pásztorunk azért, hogy mindazt, amit a múltból tanultunk, tudjuk átadni az utánunk következőknek. A te dicsőségedre. Mindörökké. Ámen.

Áldás:

Mindezek után pedig a gondviselő Istennek áldása, jósága és békessége tegye áldottá a mi életünket és szeretteink életét, hogy elmenve innen békével, lehessünk jó emberek, mert akik jóknak mondatnak, azok Istennek fiai. Ámen.

Záróének: Himnuszok.

15). Kiss Törék Ildikó nagyváradi színművész ünnepi műsora

Csak a köszönet, elismerés és a nagy művésznek kijáró szeretet hangjám szólhatunk a kedves művésznő ünnepi fellépésével kapcsolatosan.

Kérjük a gondviselő istent, hogy adjon számára sok sikeres fellépést a későbbiek során is, valamint tegye áldottá továbbra is Unitárius Egyházához és vallásához való ragaszkodását.